

T ERUMA

ŠABAT 1. OŽUJKA 2025. - 1. ADARA 5785.

Moramo izgraditi bolji svijet.

Ovaj ideal djeluje staromodno i beznadno nedostižno. Svijet oko nas neprestano nas podsjeća koliki put još moramo prijeći da bismo dosegнули dobro. Preplavljeni smo količinom boli izazvane od ljudi i štete koja se neprestano nanosi. Priče o bolnim zlostavljanjima unutar naše zajednice miješaju se s izvješćima o antisemitskim napadima izvana, dok potraga za istinom postaje uzaludna vježba jer oni koji su zaduženi da se zalažu za ljudska prava postupaju s rasizmom i mržnjom.

Gdje uopće početi?

Naša Parša nam daje vrlo praktične smjernice. Uči nas da ne započnemo s nastojanjem da cijeli svijet ispunimo B-žjom prisutnošću. Umjesto toga, dobili smo uputu da izgradimo skroman prostor, lijep i čist, uređen, čije središte definira sam B-g s Njegovom Torom. Taj mali kutak svijeta, miškan, trebao bi odražavati i predstavljati ono što je svijet u cjelini trebao biti, stoga je uvjet za njegovog graditelja, Becalela, da poznaje tajne stvaranja neba i ze-

mlje (Brachos 51a). Miškan je možda bio nevelik pothvat, ali zapravo, one je bio svijet. Ovaj će mali kutak, neko vrijeme, biti jedini ostatak svetosti i istine na svijetu, i na kraju će svjetlo i Tora koji će izlaziti iz miškana preobra-ziti i uzdići cjelokupni svijet.

Ta uputa i dalje ostaje relevantna. Ne smijemo dopustiti da nas preplave ili ugroze laži i prijetnje koje nas često okružuju. Umjesto toga, moramo učiniti ono što je jasno dohvatljivo, izgraditi svoj vlastiti okvir istine i čistoće, etike i duhovnosti, dobrote i vjere. To će služiti kao snažan izvor osobne snage i sigurnosti i pružiti nam istinski osjećaj Hašemove prisutnosti. "Neću se bojati zla jer si Ti sa mnom."

Neka bi svatko od nas to učinio. *Bilvavi miškan evne*. Izgradimo te svete kutke unutar sebe, svojih obitelji i svojih zajednica, i na kraju ćemo stvoriti bolji svijet. ■

Rabbi Moshe Hauer, Tora kao način života





Kohen - prva alijsa - 16 p'sukim - 25,1-16

B-g kaže Mošeu da kaže narodu neka doniraju stvari u količinama koje "svaka osoba smatra prikladnim". Donacije trebaju biti zlato, srebro, bakar, obojena vune (plava, grimizna, crvena), fini lan; tkanina od kozje dlake, crveno obojena ovčja koža, koža tahaša; bagremovo drvo; ulje za svjetlo; mirodije za ulje pomazanja i prinošenje tamjana; drago kamenje za *eifod* i *hošen*.

"I načiniti će Mi Svetinju, i Ja ću boraviti među njima". Ovaj dobro poznati *pasuk* temelj je *micve* da se izgradi *Miškan* u svakoj generaciji, a u kasnija vremena *Beit HaMikdaš*. Svaki puta kada se *Miškan* rastavljao, prenosio, te ponovo sastavljao, *micva* je bila ispunjena. Ispunio ju je Šlomo HaMeleh i njegov naraštaj, i Ezra HaSofer i njegova generacija. Ona će biti ispunjena *Ij" H* kada treći *Beit HaMikdaš* bude sagrađen, *Ij" H* u naše vrijeme.

Neki komentari tumače riječ *b'toham* kao u svakoj osobi *B'nei Jisraela*, ne samo u sredini naroda, personalizirajući na taj način odnos između B-ga i svake osobe.

S gledišta micve Rambam daje 14 pravila za nabiranje 613 *micvot*. Pravilo br. 12 glasi da nije "prikladno" kao zasebne *micvot* brojati one zapovijedi koje čine dio sveobuhvatnije *micve*. Stoga, Rambam **ne ubraja** u 613 *micvot* da se načine Aron, Menora, Šulhan, žrtvenici, itd. budući da su one obuhvaćene izgradnjom Svetišta. Drugim riječima, **svi** detalji izgradnje *Mikdaša* obuhvaćeni su jednom jedinom *micvom asei*. Ostali učenjaci koji nabrajaju *micve* ne slažu se s time. Npr. Ramban broji izgradnju Arona kao zasebnu *micvu* (ali ne i ostalo sveto posuđe).

B-g će pokazati različite oblike koje će rad poprimiti, kao modele koje ljudi trebaju slijediti u *M'lehet Ha-Miškan*, svetom zadatku izgradnje

Mikdaša.

Prva konkretna zapovijed je ona da se načini *Aron* (sveti kovčeg). On treba biti načinjen od drveta, te biti obložen zlatom iznutra i izvana. Četiri zlatna koluta treba pričvrstiti na njegove stranice kako bi se u njih umetnule motke za nošenje (koje su i same načinjene od zlatom optočenog drveta). Motke za nošenje jednom kada se umetnu u kolute, više se nikada ne smiju izvaditi.

S gledišta micve Primijetite da iako su sve pozitivne zapovijedi vezane uz pojedinosti svakog od predmeta, sastavni dio "nad-micve" izgradnje *Mikdaša* (i svega u njemu), ova zabrana broji se zasebno. Drugim riječima, zapovijed da se načini Aron, da ga se obloži zlatom, da se pričvrste obruči, da se načine motke, da se stavi ukrasna ogradica oko gornje plohe Arona, da se načini poklopac, itd., sve je to dio *micve* da se načini Svetište. Zabrana uklanjanja motki za nošenje *micva* je za sebe.

"Svjedočanstvo" (*Luhot* - ploče) će se staviti u Aron.



Levi - druga alijsa - 24 p'sukim - 25,17-40

Masivni poklopac od čistoga zlata (koji se naziva *Kaporet*) treba načiniti za Aron. Iz poklopca trebaju izlaziti dva Keruba licem okrenuta jedan prema drugome, krila raširenih nad poklopcem. Komunikacija s B-gom će dolaziti "između dva K'ruvim".

Razmislite o sljedećem... Čini se malo čudnim, zar ne, da nam je bilo zapovjedbano da načinimo K'ruvim imajući u vidu strogu zabranu izrade rezbarenih likova. Čak i više, uzmemo li u obzir kronologiju do-

gađaja u mjesecima nakon Izlaska - konkretno, da je zapovijed da se izgradi *Mikdaš* uslijedila nakon fijaske sa zlatnim teletom. "Odgovor" je da je B-g Gazda. On kaže, bez rezbarenih likova - i mi ih ne činimo. A zlatno tele je krajnja uvreda B-gu. On nam zapovijeda da načinimo K'ruvim, i mi ih načinimo. Ima mnogo primjera ove ideje. Paljenje vatre je zabranjeno na šabat. U *Mikdašu* je paljenje vatre obavezno. *Piku'ah nefeš* situacije zahtijevaju to. Ovo nije proturječnost. Ovo je priznavanje B-žje vlasti nad svijetom i naše opredijeljenosti da slijedimo Njegove zapovijedi.

Poseban stolić od zlatom obloženog drveta bi će načinjen; okvir i ukrasnu ogradu treba načiniti od zlata. Četiri zlatna obruča treba pričvrstiti na noge stolića, u koje će se stavljati motke za prenošenje. Police i potpornji za police kompletiraju *Šulhan*.

Lehem Panim (prikazni kruhovi) na *Šulhanu* će biti postavljeni u svako doba.

S gledišta micve Ovo se ne smatra tek detaljem izrade *Šulhana*, već zasebnom *micvom*. Ta *micva* obuhvaća pečenje 12 naročitih kruhova (halahički, oni su bili maces) u petak, da za šabat zamijene kruhove od prošlog tjedna. Tradicija bilježi svakotjedno čudo, da su *kohanim* koji su bili u službi našli tjeđan dana stare *Lehem HaPanim* svježima, tako da su ih mogli podijeliti i jesti. Ova *micva* dokazuje da na hranu ne smijemo gledati samo kao na fizičku neophodnost, kao što to sav svijet gleda, već ona pred nas stavlja izazov da nadodamo duhovnu dimenziju čak i najsvakodnevnijoj od svih ljudskih aktivnosti. *Lehem HaPanim* su model; naši zakoni o kašrutu, *brahot*, i drugi pomažu nam postići duhovne razine ovog koncepta. U *zmira* za šabat *Ki ešm'ra šabat*, mi pjevamo da je B-g *kohanim* dao *micvu* iz Tore da na šabat stave *Lehem HaPanim* na *Šulhan*. Stoga nam je

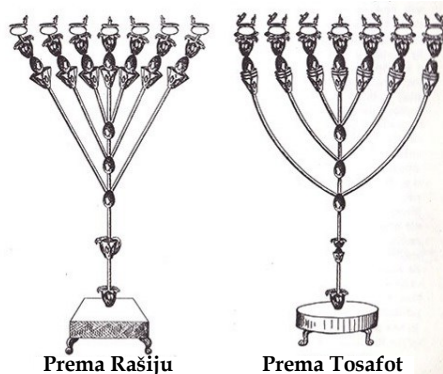


(nastavak s 2. stranice) OU Israel's Torah Tidbits: **Alija po Alija**

zabranjeno na šabat postiti (osim na Jom kipur). Drugim riječima, B-g nije uključio hranu u Hramsku službu samo da bi nahranio *kohanim*. B-g nam, recimo to tako, pokazuje kakav duhovni potencijal hrana posjeduje. Prenesite ovu pouku, kaže On, iz *Mikdaša* u svoje domove. Hrana se ne pojavljuje slučajno uz šabat, ona čini značajan dio našeg poštivanja šabata.

(u nekim Humašima *Šliši* počinje na ovom mjestu)

Menoru treba načiniti od čistoga zlata, kao jedan kontinuirani komad, središnji krak sa šest postraničnih krakova (sa svake strane po 3), ukrasne kugle, cvjetovi, i čašice koji ukrašavaju krajeve svakog kraka, s dodatnima na središnjem kraku. Pribor za Menoru također je bio načinjen od zlata. Uz to, bila je tu i platforma od 3 stepenice kojom se koristio *kohen* kada je održavao i palio Menoru.



Zapravo, *kohen* bi mogao dosegnuti uljne svjetiljke čak i bez te platforme, no penjanje na platformu omogućavalo je Kohen Gadolu da ruke ne podiže iznad razine svog čela, zbog *cica* kojega je nosio. (Smatralo se manjkom poštovanja da Kohen Gadol svoje ruke podigne iznad *cica*.) Stepenice su također omogućavale lakše održavanje Menore.

Svi dijelovi Tore bili su dio jedne cjeline, niti jedan nije bio "samo" pričvršćen. Torat Moše to primjenjuje na narod Izraela te, kroz igru riječi, kaže da čak i Židovi koji su se otuđili od Tore i *micvot* jesu dio

cjeline.

Šliši – treća alijsa – 14 p'sukim – 26,1-14

Miškan (ovaj pojam se koristi kako za čitavo zdanje tako i za prvi sloj tkanine pokrova koji ga pokriva) je bio zdanje koje nije imalo krova, te su ga pokrivala tri sloja pokrova. Prvi se nazivao *Miškan* i bio je načinjen od 10 obloga tkanog materijala načinjenog od 3 različite boje obojene vune, te bijelog lana. Pet obloga bilo je povezano tako da tvore jedan segment; jednako je bilo povezano pet drugih obloga. Dva ovako oblikovana segmenta bila su povezana zlatnim kopčama provedenim kroz petlje od modre vune. Kopče su bile pričvršćene na rub jednog segmenta, a petlje utkane na rub drugog segmenta. Tkanje *Miškana* uključivalo je likove poznate kao K'ruvim.

Ponad *Miškana* stajao je platneni pokrov sastavljen od 11 dijelova (segmenti od šest i pet platnenih obloga povezanih bakrenim kopčama) načinjenih od kozje dlake. *Miškan* je imao estetsku namjenu; ovaj pokrov, poznat kao *ohel*, imao je funkcionalnu svrhu, pružajući zaštitu od vremenskih utjecaja. *Ohel* i *Miškan* prekrivali su stranice *Miškana* i nadsvođivali ga.

Najgornji pokrov (neki kažu da je bio samo odozgo, ne i sa strana; drugi kažu da se spuštao niz zidove *Miškana*) bio je napravljen od crveno obojane ovčje kože, te od kože tahaša. (Što je tahaš, prilično je sporno; neki kažu da je to bila životinja koja je postojala samo u to doba, konkretno sa svrhom da se od nje načini *mihse*, najgornji pokrov *Miškana*.)

Za vašu informaciju... *Miškan* je, kao što je opisano u Tori, funkcionirao 40 godina u pustinji (zapravo 39 godina), te prvih 14 godina u *Erec Jisraelu* (u Gilgalu), u godinama osvajanja i naseljavanja. Nakon toga, u Šilou je bilo podignuto kameno zdanje – istih dimenzija – kao zamjena za zlatom presvučene drvene zidne segmente. Tri pokrova su bila ista, kao i unutrašnja oprema



Miškana. *Miškan* je stajao u Šilou 369 godina. Nakon što je umro Eli Hakohen, *Miškan* je bio podignut u Novu (13 godina) a potom (nakon Šmuelove smrti) u Giv'onu (44 godine). To je ukupno 480 godina, od *j'ci'at micrajim* pa do Prvog Beit HaMikdaša.

R'vi'i – četvrta alijsa – 16 p'sukim – 26,15-30

Zidove *Miškana* činile su pozlaćene drvene ploče. Svaka ploča imala je dva klina kojima je bila utaknuta u srebrno podnožje. Ploče su bile povezane kroz proreze na vrhu ploča četvrtastim zlatnim prstenovima; spojne šipke išle su kroz prstenove namještene sa strane, iznad i ispod njihovih središnjih linija; a središnji vijak kroz središte ploče, iznutra. Trebalo je biti po 20 ploča za sjeverne i južne zidove, te osam za zapadni. S istočne strane *Miškan* je bio otvoren, prekriven posebnim zastorom.

Nešto o čemu treba promisliti ...

Uvidom u brojne knjige o *Miškanu* i Beit HaMikdašu, otkrivamo različita mišljenja među našim izvorima o mnogim, mnogim detaljima. Iako je Tora prilično detaljna - a Talmud pridodaje još mnogo detalja, o mnogim je točkama moguće nagađati. Jesu li zidne ploče bile jednolike debljine ili su se sužavale prema vrhu? Kako su izgledali ukrasi? I tako dalje, i tako dalje. Važno pitanje koje slijedi za sva ova različita mišljenja je sljedeće: Mijenja li to nešto na stvari?

Pokušajmo odgovoriti na razini "tahlis". Čekamo treći Beit HaMikdaš. Grupe ljudi počele su se na to praktično pripremati. Izradili su nešto od posuđa koje će se koristiti u Beit HaMikdašu. Između ostalog, napravili su i Menoru.



(nastavak s 3. stranice) OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija

Hoće li je se moći koristiti u sljedećem Beit HaMikdašu? Napravljena je od srebra, a ne od zlata. To je dopušteno. Nema kićene ukrase i oblik. I to je u redu kada Menora nije izrađena od zlata. Nije iskovana iz jednog komada. U redu je i to za ne-zlatnu Menoru. Zasada je dobro. Je li odgovarajuće veličine? Kolika je duljina *tefaha*? Kakvog su oblika krakovi Menore? Ne znam. Koliko odstupanje je dopušteno od "ispravnog" oblika i veličine? Ne znam. Dakle, hoće li Menora koja već postoji u Hramskom institutu u Starom gradu biti upotrebljiva u sljedećem Beit HaMikdašu dok se ne napravi odgovarajuća od zlata?

To je pitanje. (Osobno mišljenje; po intuiciji) Tadašnji Sanhedrin će presuditi o tim pitanjima. Moglo bi biti i jedno i drugo. Na sve za što kažu "da", osmjehnut ćemo se i biti u prednost u vezi Beit HaMikdaša. Za stvari koje odbiju – drago kamenje, Kohenovu odjeću, začine, posude, što god to bilo – dobit ćemo upute kako da ispravno završimo posao. Zaključak: sve je ovo stvarno. Naša bi čežnja trebala biti stvarna. Naše molitve trebaju biti stvarne. A tako i naše nade.

Raši donosi midraš koji kaže da je Jaakov Avinu vidio B-žansku viziju da će njegovim potomcima trebati drvo prilikom njihovog odlaska iz Egipta. On je sa sobom u Egipat donio mladice koje je posadio kako bi njegova djeca sa sobom ponijela drvo kada budu napuštala Egipat.

Hamiši – peta aliya – 7 p'sukim – 26,31-37

Istkani zastor (poput prvog pokrova *Miškana*) trebao je biti obješen na četiri pozlaćena drvena stupa kako bi odjeljivao Svetinju nad svetinjama od predvorja Svetinje. Taj se zastor nazivao *parohet*, i po njemu je ime dobio zastor koji stavljamo na Aron *hakodeš* u sinagogama. Njihove funkcije su različite, mada su imena ista.

Ma'asei hošeiv, tumači Raši, je vrlo vješt način tkanja (da li bi to



mogla biti neka vrsta vezenja?) čiji je rezultat bio različit dizajn na svakoj od dviju strana materijala.

Aron treba staviti u Svetinju nad svetinjama. *Šulhan* na sjevernom zidu i njemu nasuprot postavljena Menora na južnom zidu smješteni su izvan *paroheta* u predvorju *Miškana*. (Običaj je staviti hanukiju na južni zid sinagoge, da nas podsjeća na Menoru iz *Mikdaša*.)

Zastor jednak *parohetu* trebao je biti obješen cijelom širinom *Miškana*. Taj *masah* trebao je biti obješen na pet drvenih stupova obloženih zlatom, sa zlatnim kukama, i utaknutih u zlatna postolja.

Šiši – šesta aliya – 8 p'sukim – 27,1-8

Mizbei'ah (žrtvenik) treba načiniti od drveta obloženog bakrom. Pravokutnog je oblika s uzdignutim uglovima. Sve posude i sav pribor za ovaj žrtvenik trebaju biti izrađeni od bakra, kao i kolutovi za motke za nošenje. Ovaj je žrtvenik bio izvan *Miškana*, u dvorištu *Mikdaša* i bio je korišten za prinošenje većine žrtava. (Za razliku od unutrašnjeg, zlatnog, žrtvenika za tamjan – koji nije niti spomenut u ovoj *sedri*).

Tora kaže da je taj žrtvenik bio visok 3 *amot*. R. Jehuda kaže: shvati to onako kako je pisano. R. Josi kaže kao što je visina unutarnjeg žrtvenika dvaputa veća od njegove širine i duljine, tako je i ovaj. On mjeri 5 *amot* sa svake strane pravokutnika, stoga je visok 10 *amot*. Međutim Tora kaže tri? To je zbog njenog *soveva*.

Aron, *Šulhan*, Menora su 1,2,3 u *Paršat T'ruma*. Onda ide zdanje *Miškana*, i vanjski žrtvenik. Unutarnji žrtvenik se ne pojavljuje do *T'cave* – nakon odjeće za *kohanim*. Umivaonica za pranje i njezino postolje ne pojavljuju se do početka *Ki Tisa*. Kada se stvarna zgrada opisuje u *Vajakhel* i *P'kudei*, redoslijed je drugačiji.

Š'vi'i – sedma aliya – 11 p'sukim – 27,9-19

Lanene zastore treba napraviti, kao što je bio slučaj s drvenim stupovima, ukrašenima (ne u potpunosti prekriti) srebrom. Dvorišni zastori trebaju visjeti sa srebrnih kuka na tim stupovima. Svaki stup držala su bakrena podnožja. Zastor na ulazu trebao je biti istkan u stilu *Miškana*, *Parohet*, i *Masah*, trebaju biti obješeni s istočne strane dvorišta. Bakreni šiljci pomogli su učvrstiti zastore koji su okruživali *Miškan*.

Toliko smo dugo bez *Beit HaMikdaša* da su mnogi od nas prema fizičkom *Mikdašu* razvili stav "kome to treba?". Bez da analiziram analogiju toga, evo što mislim. Čak i ako je netko molio iz srca dugo vremena, i dobro poznaje molitve, još uvijek ima mnogo koristi od toga da si nabavi lijep sidur kojim će se služiti. On mu daje usredotočenost, obogaćuje njegovu službu B-gu, privlačnog je izgleda i duhovno nadahnjuje.

Ljudi koji imaju pogrešan stav mogu smatrati paršu *T'RUMA* dosadnom. Puna je nebitnih detalja, itd. Ali uz ispravan stav – a prenošenje i njegovanje pozitivnog stava jednako je važno, ako ne i važnije od podučavanja o odnosima roditelja prema djetetu, učitelja prema učeniku, prijatelja prema prijatelju. *Mikdaš* je dragocjeni niz poglavlja iz naše prošlosti i značajan dio naše budućnosti. Postoji mnogo knjiga koje pomažu našoj mašti. *T'ruma* i druge sedre mogu oživjeti. Vi to možete ostvariti.■



Teme za razmatranje uz šabatni stol

Treba li Hašemu kuća?

Budući da B-g nema potrebe za skloništem, svjetlom, kruhom ili mesom, zbog čega je zapovijedio Izraelcima da načine Šator sastanka i njegov instrumentarij?

- Prema Rambanu *Miškan* je služio kao mjesto stanovanja Hašemove prisutnosti i omogućio nastavak B-žanske objave koja je započela na gori Sinaj. Znači li to da fizička građevina može obuhvatiti B-ga? Što nam to nagovještava o pojmu "svetog mjesta"; jesu li određene lokacije svetije od drugih? I na kraju, kada bi se B-g doslovno nalazio u vašoj sredini kako bi to utjecalo na vaš odnos s Hašemom?
- Sifre smatra Šator sastanka sredstvom kojim su se Izraelci iskupili za grijeh zlatnog telea, dok se Tanhuma usredotočuje na to da on služi kao znak okolnim narodima da je B-g oprostio Izraelu. Koji bi polemički čimbenici mogli motivirati viđenje Tanhume? Možete li se sjetiti drugih slučajeva u kojima je komentatorovo razumijevanje priče polemički potaknuto?
- Shadal sugerira da je Šator sastanka poboljšao ne samo čovjekov odnos s Hašemom, već i odnos s njegovim bližnjim. Određivanjem središnjeg mjesta na kojem će se svi okupljati da štiju Hašema, *Miškan* je poslužio ujedinjenju nacije. Koje su druge koristi centralizacije? Koje su neke loše strane toga?

Promjena plana

Da li je štovanje B-ga prinošenjem žrtava u Šatoru sastanka oduvijek bilo dijelom Hašemovih planova?

- Seforno i Hoil Moshe sugeriraju da iako je Hašem oduvi-

jek želio službu prinošenja žrtava, On ju nije želio ograničiti na bilo koju pojedinačnu skupinu ili mjesto, preferirajući da ga se štije na osobnim žrtvenicima, a ne u središnjem Šatoru sastanka. Tek nakon grijeha sa zlatnim teletom On je zaključio da narod nije sposoban za takvu službu i da su mu umjesto toga potrebna ograničenja i zaštitne mjere.

- Nasuprot tome, Abarbanel sugerira da je Hašegov izvorni plan uključivao Šator sastanka kao pomoćno sredstvo putem kojeg bi narod osjećao Haševu prisutnost, ali ne i za prinošenje žrtava. Međutim, nakon grijeha sa zlatnim teletom Hašem je dodao komponentu prinošenja žrtava kako bi olakšao proces izmirenja.

Je li moguće da se Hašem predomislio ili da je zapovijed Tore bila mjerodavna samo za određeno razdoblje? Koje teološke poteškoće može riješiti takva sugestija? Kakve teološke poteškoće to pokreće?

(Razlozi za *micvot*) טעמי המצוות

Razlozi koji se nalaze u pozadini većine zapovijedi nisu otvoreno izneseni u Tori. Iako mnogi društveni zakoni mogu sami po sebi biti razumljivi, velik broj zakona između čovjeka i B-ga, poput recimo potrebe za Šatorom sastanka i posuđa u njemu, potiču da se zapitamo "zašto".

- Je li bolje razmatrati razloge za *micvot*, ili ih jednostavno treba prihvatiti bez propitivanja?



Koje su prednosti i nedostaci svakog od tih pristupa?

- U kojoj mjeri obrazloženje mora razjašnjavati sve pojedinosti zapovijedi?
- Je li problem reći da zapovijed ima praktičnu ili uporabnu svrhu, ili ukazivati da je ona ustupak ljudskim slabostima? Drugim riječima, moraju li zakoni Tore predstavljati ideal i imati svoju suštinsku vrijednost, ili se oni jednostavno mogu baviti ljudskim potrebama i ljudskom prirodom?

O stolovima, kruhu i savezu

Mi često tražimo simboličko značenje u ritualima ili religijskim predmetima. Kakva simbolika može stajati iza kovčega saveza, stola, svijećnjaka i žrtvenika za paljenje kada?

- Abarbanel sugerira da Kovčeg Saveza simbolizira Toru, dok ostali instrumenti predstavljaju materijalne (stol), intelektualne (menora) i duhovne (žrtvenik za paljenje kada) nagrade koje se dodjeljuju onima koji drže zapovijedi Tore. Smatrate li njegov prijedlog uvjerljivim? Zašto da ili zašto ne?

Kakvu ulogu ima hrana u vjerskom životu? Koliko obreda ili zapovijedi zahtijeva blagovanje hrane?

- U vrijeme Tanaha obroci su često bili povezani s potpisivanjem ugovora o savezu, i imali su istu funkciju koju danas ima rukovanje. U svjetlu toga, R. Hovav Yechieli navodi da su *lehem hapanim* činili obrok zapečaćenja saveza koji je stalno iznova obnavljao Sinajski Savez. Kako možete poduprijeti ovo tumačenje tekstom ili idejom? ■

Prevela Tamar Buchwald



Rabbi Menachem Leibtag:

Teruma: Miškan – prije ili poslije het ha-egel?

Ovaj šiur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Da nije bilo **het ha-egel** [grijeha zlatnog teleta], bi li Bnei Jisrael bio potreban **miškan**?

Mnogi tvrde da odgovor na ovo 'filozofsko' pitanje leži u poznatom 'egzegetskom' nesuglasju između **Rašija** i **Rambana** o tome kada je prvi put dana zapovijed da se izgradi miškan, **prije** ili **nakon** grijeha zlatnog teleta.

U ovoj študiji, dok proučavamo ovu raspravu i njene posljedice, pokazat ćemo kako odgovor na ovo pitanje nije tako jednostavan. Dok to radimo, također ćemo pokušati izvući neki smisao iz osjetljivog pitanja 'ein mukdam u-me'uhar ba-Tora'.

Uvod - četiri cjeline

Da bismo razumjeli izvor ovog nesuglasja između Rašija i Rambana, prvo ćemo podijeliti drugu polovicu Sefer Šmot u **četiri** zasebne cjeline. U prošlotjednom šiuru definirali smo i raspravljali o prvoj od ove četiri cjeline - poglavljima 19-24, cjelini koju nazivamo **Ma'amad Har Sinai**.

Poglavljja 25-31 [tj. paršijot Teruma, Tecave i prva polovica Ki Tisa] također čine zasebnu cjelinu, budući da ovaj dio uključuje skup zakona čija je jedina tema B-žja zapovijed o izgradnji miškana.

Slično tome, poglavljja 32-34 [druga polovica Paršat Ki Tisa] također čine zasebnu cjelinu, budući da sadrže narativ koji opisuje incident het ha-egel.

Naposlijetku, poglavljja 35-40 [paršijot Vajakhel/Pekudei] čine posljednju cjelinu u Sefer Šmot, budući da opisuju konkretnu izgradnju miškana.

Sljedeća tablica prikazuje ove četiri jedinice:

POGLAVLJA	TEMA	PARŠA
(A) 19-24	Ma'amad Har Sinai [prve luhot]	Jitro/Mišpatim
(B) 25-31	Zapovijed da se izgradi miškan	Teruma/Tecave/1. polovica Ki Tisa
(C) 32-34	Het ha-egel [druge luhot]	2. polovica Ki Tisa
(D) 35-40	Izgradnja miškana	Vajakhel/Pekude

Gornja tablica može nam pomoći da bolje razumijemo osnovu spora između Rašija i Rambana. Dok Ramban drži da Humaš 'ide redom' [A-B-C-D], Raši tvrdi da je B-g naredio izgradnju miškana [cjelina 'B'] tek nakon zbiivanja het ha-egel [cjelina 'C'], pa bi stoga redoslijed bio A-C-B-D. [Vidi Raši na 31,18.]

Rambanovo se mišljenje na prvi pogled čini najlogičnijim. Da bismo razumjeli i uvažili Rašijevo mišljenje, prvo moramo potpunije objasniti osnovu Rambanovog pristupa.

Prvih četrdeset dana - za što?

Prisjetite se da se na kraju Paršat Mišpatim [kraj cjeline A] Moše popeo na Har Sinaj da primi "**luhot, toru i micvu**" (vidi 24,12). Kao što znamo, **luhot** su ploče (na koje je B-g upisao Deset zapovijedi). Nejasno je, međutim, na što se odnose riječi **tora i micva**. [Primijetite koliko različitih mišljenja ima među komentatorima na 24,12!]

Međutim, kada proučimo gornju tablicu, ona može dati jednostavan odgovor na ovo pitanje. Ako jednostavno slijedimo jednostavan redoslijed pripovijedanja u Humašu, **onda tora i micva** spomenuti u 24,12 moraju biti micvot koje slijede, tj. - **cjelina B**!

Drugim riječima, 24,12-18 nam govori da se Moše uspinje na Har Sinaj kako bi primio **toru i micvu**, a zatim 25,1 nastavlja objašnjavajući što je B-g rekao Moše. Te se zapovijedi nastavljaju do kraja 31. poglavlja.

[Za one od vas koji su upoznati s računalima, ovo je slično konceptu 'WYSIWYG' - What You See Is What You Get. Ono što Tora bilježi kada Moše ide gore - je točno ono što je Moše primio u to vrijeme.]

Nadalje, Moše se uspinje na Har Sinaj prije svega kako bi primio **luhot** (vidi 24,12) - simbol saveza na Har Sinaju (vidi 19,5, 24,7). Uzimajući u obzir da se te luhot treba smjestiti u **aron**, onda je jedino logično da se **tora i micva** odnose na zakone **miškana**.

Konačno, s obzirom na to da B-g obavještava Mošea da će, kada se miškan podigne/sastavi, nastaviti prenositi svoje micvot iznad 'kaporeta' (vidi 25,21-22), logično je da zakoni o **miškanu** nisu samo prve - već također i **je-dine** micvot prenesene Mošeu tijekom tih četrdeset dana. Nakon što je miškan načinjen, preostale micvot mogu se Mošeu prenositi putem kaporeta!

[Zapravo, imajte na umu da nakon što je miškan sastavljen (vidi Šmot 40. poglavlje), B-g odmah nakon toga prenosi čitav niz micvot Mošeu iz 'kaporeta u ohel mo'edu - što je poznatije kao Sefer Vajikra! (Vidi 1,1.)]

Unatoč jednostavnosti ovog pristupa, niti jedan komentator ga ne popularizira iz dva vrlo dobra razloga:

- Prije svega, B-gu ne bi bilo potrebno **četrdeset dana** da pouči Mošea samo zakonima **miškana**. Moralo je biti i nešto drugo.
- Mnogi drugi izvori kasnije u Humašu sugeriraju da je Moše Rabeinu naučio mnoge druge micvot na Har Sinaju. Vidi, na primjer, Paršat Behar (vidi



(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Teruma: Miškan – prije ili poslije het ha-egel?**

Vajikra 25,1) i micvot u Sefer Devarim (vidi 5,1-28 i 6,1).

Iz navedenih razloga, komentatori moraju objasniti zašto su točno zakoni miškana zabilježeni na ovom mjestu u Sefer Šmot, iako su mnoge druge micvot također dane Mošeu tijekom tih četrdeset dana.

Ramban (vidi 25,1) nudi vrlo opsežan i naglašen 'pro-miškanski' pristup. Spajajući tekstualne i konceptualne argumente, Ramban tvrdi da miškan služi kao sredstvo za ovjekovječenje iskustva **Ma'amad Har Sinai**; stoga je to prva micva koju Moše prima kada se popne na Har Sinaj. Iako je Moše u tom času primio i druge micvot (vidi Ramban na 24,12), Sefer Šmot se posebno fokusira na miškan jer on odražava jedinstvenu razinu koju su Bnei Jisrael postigli kada su prihvatili B-žji savez na Har Sinaju.

Nadalje, u samom središtu miškana nalazi se **aron**, koji sadrži **luhot** - simbol tog saveza na **Har Sinaju**. [Stoga je prva micva načiniti **aron**.]

Da sažmemo Rambanov pristup, citirat ćemo nekoliko redaka iz njegovog komentara [iako je za svaku preporuku da pročitate cijeli Ramban unutra]:

*"Nakon što je B-g Deset zapovijedi dao izravno Izraelu te im dao upute kroz uzorke micvot (tj. Paršat Mišpatim)... i Bnei Jisrael su prihvatili ove zakone i ušli u savez (24,1-11)... gle, oni su postali Njegov narod i On je postao njihov B-g, kao što je izvorno određeno [u brit mila i Har Sinaju]... Sada su dostojni imati kuću - Njegovo prebivalište - u svojoj sredini, posvećeno Njegovom Imenu, i tamo će **On govoriti s Mošeom i davati zapovijedi Bnei Jisrael**... Sada je 'tajna' ('sod') miškana da će B-žja **slava** ('kavod') koja je obitavala na **Har Sinaju** sada boraviti [umjesto toga] na **miškamu** 'be-nistar' [na skriveniji način, za razliku od Har Sinaja]..." (vidi Ramban 25,1).*

Rašijev pristup

Unatoč ljepoti i jednostavnosti Rambanovog pristupa, Raši tvrdi upravo suprotno (vidi 31,18): da je zapovijed da se izgradi miškan došla ne samo **nakon**, nego zapravo **zbog** het ha-egel. Drugim riječima, Raši tvrdi da paršiot nisu prikazane u skladu s njihovim kronološkim redoslijedom. Raši ide još dalje, tvrdeći da je tijekom prvih četrdeset dana Moše primio **sve** micvot Tore **osim** zakona o **miškamu**!

Na prvi pogled takvo se tumačenje čini neodrživim. Zašto bi Tora u ovom momentu posebno zabilježila micvot koje Moše **nije** primio u to vrijeme, a izostavila sve micvot koje jest **primio** u to vrijeme? Što je Rašija moglo navesti na ovakav zaključak?

Da bismo odgovorili na ovo pitanje, prvo moramo objasniti egzegetsko načelo 'ein mukdam u-me'uhar ba-Tora'. [doslovno: **nema redoslijeda** u slijedu paršiot u Tori].

Unatoč uobičajenom pogrešnom shvaćanju suprotnog, ovo načelo ne podrazumijeva da Humaš ide nasumičnim slijedom. Umjesto toga, to jednostavno znači da razmještaj kojim Humaš bilježi svoje paršiot ne odražava nužno njihov kronološki redoslijed.

*[Većina komentatora, a posebno mnogi od Midrašim koje Raši navodi, koriste ovaj pristup. Ramban se, međutim, dosljedno ne slaže s ovom pretpostavkom, tvrdeći da Humaš **slijedi kronološki** redoslijed. Osim ako ga određena tehnička pojedinost ne 'natjera' da kaže drugačije, on će pretpostaviti da redoslijed kojim je Humaš napisan odgovara preciznom kronološkom slijedu događaja kako su se zbili.]*

Načelo ein mukdam u-me'uhar implicira da kada je Moše zapisao Toru u njenom konačnom obliku u četrdesetoj godini (vidi Devarim 31,25-26), njezine paršiot bile su organizirane na osnovu tematskog viđenja, i stoga ne nužno prema kronološkom redoslijedu kojim su prvotno dane. Na taj način, Tora prenosi svoju poruku ne samo sadržajem svake paršije, već i namjernim postavljanjem određenih paršiot jedne do drugih.

[Vidi Hizkuni u Šmot 34,32 za važan uvid u vezi s ovim objašnjenjem.]

Raši primjenjuje taj pristup, te drži da bi se Humaš (ponekad) mogao prije odlučiti za konceptualni slijed nego li za kronološki. Stoga će Raši često objašnjavati da se određena paršia zapravo dogodila ranije ili kasnije kada razvoj teme to implicira.

Uz ovu pozadinu, možemo bolje razumjeti Rašijev pristup u našem kontekstu. Primjenjujući načelo ein mukdam u-me'uhar, Raši uvijek započinje imajući na umu razmatranje teme i sadržaja. Stoga on ne može previdjeti očigledne sličnosti između izgradnje miškana i **het ha-egel**. Ne može biti tek slučajno:

* da Bnei Jisrael moraju kolektivno donirati svoje zlato za izgradnju miškana (usporedi 25,1-2, 32,2-3);

* da je Becalel, Hurov unuk, izabran da izgradi miškan; [Raši slijedi midraš koji tvrdi da je Hur ubijen jer je odbio dopustiti Bnei Jisrael da izgrade **egel**. (Vidi Hizkuni 31,2.)]

- Početni pasuk koji se odnosi na miškan - "i načinit će mi **mikdaš** i ja ću **prebivati u njihovoj sredini**" (25,8) - čini se da ispravlja situaciju Bnei Jisrael nakon het ha-egel, kada Moše mora premjestiti svoj šator (zvan **ohel mo'ed**) daleko - izvan tabora (33,7);
- Aharon mora dovesti **par** (bika/egel je mladunče bika) za prinos **hatata** tijekom obreda posvećenja miškana. [Zahtjev za **hatatom** podrazumijeva počinjenje grijeha; vidi Raši 29,1.]



(nastavak sa 7. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Teruma: Miškan – prije ili poslije het ha-egel?**

Raši stoga objašnjava da je zapovijed o izgradnji **miškana** došla **nakon** het ha-egel (tijekom posljednjih četrdeset dana), jer je služila kao neka vrsta okajanja za taj grijeh.

[Usprkos tome, prema Rašiju ostaje nejasno zašto je Tora odlučila zabilježiti ove paršiot izvan kronološkog reda. Vratit ćemo se ovom pitanju kasnije u širu.]

Lehathila ili Bedieved?

Vrlo je primamljivo uzeti ovu nesuglasicu između Rašija i Rambana kao temeljni argument za razlog koji stoji u pozadini miškana.

Prema Rambanu, jasno je da je miškan 'lehathila' [ono idealno]. Drugim riječima, čak i da se het ha-egel nikada nije dogodio, B-ža bi želja bila da Bnei Jisrael izgrade **miškan**, jer on služi kao fizički prikaz B-žje prisutnosti u njihovoj sredini.

Kako bismo trebali razumjeti Rašija? Možemo li iz njegovog tumačenja zaključiti da je miškan 'be-di'avad' [kompromis]? Drugim riječima, da nije bilo het ha-egel, zar nikada ne bi došlo do zapovijedi da se izgradi **mikdaš**? Je li micva da se izgradi miškan bila samo 'naknadna misao'? Je li B-g tek nakon grijeha Bnei Jisrael shvatio potrebu naroda za fizičkim prikazom Njegove prisutnosti?

Unatoč primamljivosti ovog zaključka, prvo moramo dokazati da se, čak i prema Rašijevom tumačenju, **možemo** (i **moramo**) složiti da je B-ža izvorna namjera bila da se koristi barem neki oblik fizičkog simbola koji će Ga predstavljati.

Hramska terminologija

Kako bismo pomirili Rašijevo tumačenje s Rambanovim obrazloženjem miškana, moramo napraviti razliku između dva pojma:

1. MIŠKANA i

2. MIKDAŠA.

Iako obje riječi opisuju **svetište** posvećeno štovanju B-ga, radi jasnoće, svakoj će se riječi (u našem objašnjenju koje slijedi) dati konkretnije značenje.

- **Miškan** je **privremeno** svetište (šator sastanka), prenosiva konstrukcija nalik šatoru. [Praktična kod putovanja.]
- **Mikdaš** je **trajno** svetište (Hram), poput masivne kamene građevine koju je sagradio kralj Salomon.

Pretpostavljamo da se i Raši i Ramban moraju složiti da je koncept Svetišta, simbola B-žje **Šehine** (božanske prisutnosti) koja prebiva s Bnei Jisrael, lehathila i da zapravo čini osnovnu temu kroz cijeli Tanah. Da bismo to dokazali, moramo se vratiti na neke osnovne koncepte o kojima smo prethodno raspravljali u našim šurima o Seferu Breišit.

Podsjetimo se da smo se prvi put susreli s temom **mikdaša** kada Avraham Avinu gradi **mizbeah** u **Bet-Elu** i "zaziva u B-žje Ime" (vidi 12,8 & 13,4). Kasnije, na istom mjestu, Jaakov Avinu se budi iz svog sna i uzvikuje:

"*Jao, ovo je mjesto za **Bet Elokim**, jer ovo su vrata u nebesa*" (Br.28,17).

Jaakov zatim podiže 'maceva' (spomenik) i zavjetuje se da će po svom povratku u Kanaan postaviti mjesto svoje maceva kao **Bet-Elokim** - Kuću za B-ga. [Vidi Breišit 28,17-22.]

Stoga je sam koncept **Bet-Elokim** jasno prethodio zlatnom teletu.

Nadalje, čak i u 'širat ha-jam', pjesmi koju su Bnei Jisrael pjevali nakon što su prešli Crveno more, već nalazimo aluziju na uspostavljanje **mikdaša** odmah po njihovom dolasku u zemlju:

"*Teviemmo ve-titaemo be-har nahalatha, mahon le-šivteha... - mikdaš, Hašem konanu jadeha...*" (Vidi Šemot 15,17, i njegov kontekst!)

Konačno, u Paršat Mišpatim nalazimo konačan dokaz da je osnovni koncept **Bet-Elokim** potpuno nepovezan s događajima het ha-egel. Podsjetimo se da su čak i prema Rašiju, zakoni zabilježeni u Paršat Mišpatim sigurno dani **prije** het ha-egel. [Vidi Raši na 31,18, gdje on objašnjava da su ti zakoni dani Mošeu Rabeinu tijekom njegovih prvih četrdeset dana na Har Sinaju.]

Prisjetite se također da unutar tog skupa zakona nalazimo micvu 'alija la-regel' – da se **'posjeti** B-ga' tri puta godišnje:

"*Tri puta godišnje slaviti ćeš za Mene... Drži hag ha-macot... i ne posjećuj me praznih ruku... Tri puta godišnje svi će se tvoji muškarci pojaviti preda mnom...*" (23,14-17).

Prije svega, samo postojanje micve da se bude 'viđen od B-ga' podrazumijeva da mora postojati neka vrsta svetišta koje bi Ga predstavljalo! Dakle, bez neke vrste **mikdaša**, ova se micva alija la-regel ne bi mogla ispuniti.

Međutim, sljedeći pasuk daje uvjerljiv dokaz da ovo svetište odgovara konceptu **Bet-Elokim**:

"*Vaši prvi plodovi moraju se donijeti u bet Hašem Elokeha - kuću Hašema vašeg B-ga...*" (23,19).

Ova zapovijed da se donese 'bikurim' u Bet Elokim jasno implicira da bi morala postojati neka vrsta 'svetišta' koje će služiti kao B-žja Kuća.

Stoga se čak i Raši mora složiti da je postojala potreba za **Bet-Elokim** sve da Bnei Jisrael i nisu sagriješili het ha-egel.

Nadalje, nema razloga zašto bi se Raši morao raspravljati s Rambanovim objašnjenjem da je primarna funkcija mi-



(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Teruma: Miškan – prije ili poslije het ha-egel?**

kdaša bila da uvijekovjeći doživljaj Bnei Jisrael na Har Sinaju.

Umjesto toga, tvrdimo da spor između Rašija i Rambana proizlazi iz ne toliko temeljnog pitanja - u vezi s potrebom da se izgradi **privremeno** svetište prije nego što Bnei Jisrael uđu u zemlju Izrael.

Prema Rašijevom tumačenju, možemo pretpostaviti da je B-žja izvorna namjera bila da Bnei Jisrael izgrade mikdaš tek nakon što osvoje Zemlju Izrael. Međutim, zbog njihovog grijeha, osvajanje Zemlje će sada biti odgođeno. Stoga im je B-g naredio da sagrađe **privremeni** mikdaš [= miškan] dok ostaju u pustinji.

Ramban bi tvrdio da bi, čak i da Bnei Jisrael nisu zgriješili, bilo potrebno izgraditi privremeni **mikdaš** prije nego što su krenuli na to putovanje.

Pokušajmo objasniti zašto.

Onako kako je trebalo biti

Rašijev stav se može temeljiti na izvornom B-žjem planu da Bnei Jisrael osvoje zemlju putem nadnaravne, božanske intervencije (vidi 23,20-28). Potpomognuti B-žjim čudima, Bnei Jisrael bi trebalo tek vrlo kratko vrijeme da završe barem prvi val osvajanja. Da se to stvarno dogodilo, ne bi bilo potrebe za izgradnjom privremenog miškana, jer bi u vrlo kratkom vremenu umjesto njega bilo moguće izgraditi stalni mikdaš.

Međutim, nakon het ha-egel, mijenja se cijela situacija. Kako je B-g uklonio Svoju **Šehinu**, Bnei Jisrael prvo moraju vratiti **Šehinu** u tabor **prije** nego što mogu osvojiti Zemlju. Stoga se, prema Rašiju, stvarni proces izgradnje miškana može smatrati oblikom 'duhovne rehabilitacije'. Nadalje, miškan bi sada pružio Aharonu i Bnei Jisrael priliku da prinesu korbanot i tako postignu okajanje za svoj grijeh.

Moglo bi se također sugerirati da bi zbog het ha-egel i 'niže razine' 'mal'aha' koji će ih odvesti u zemlju (vidi Šemot 33,1-5 i šur na 13 midot), Bnei Jisrael sada moglo trebati puno više vremena da završe osvajanje. Stoga je potreban privremeni mikdaš [= miškan], dok se ne izgradi trajniji mikdaš.

Idejna supoloženost

Prema ovom tumačenju, sada možemo predložiti (prema Rašiju) prekrasan razlog zašto Tora stavlja zapovijed o izgradnji miškana izvan kronološkog reda:

Iako je micva za izgradnju 'privremenog' miškana trebala biti zabilježena **nakon** priče o het ha-egel, Tora ju namjerno bilježi ranije - odmah nakon Ma'amad Har Sinai - kako bi naglasila njezinu tematsku povezanost s tim događajem! Drugim riječima, Raši, poput Rambana, također može shvatiti da je primarna funkcija mikdaša bila uvijekovječiti Ma'amad Har Sinai. Zapravo, da Bnei Jisra-

el nisu zgriješili, zakoni o 'trajnom' mikdašu možda bi bili zabilježeni na ovom mjestu u Humašu. Međutim, sada kada je miškan bio potreban (zbog događaja het ha-egel), zakoni ovog privremenog mikdaša zabilježeni su na ovom mjestu u Humašu, kako bi se naglasila ista ona tematska povezanost koju Ramban vrlo detaljno opisuje!

Sad kada Raši ima toliko smisla, zašto se Ramban ne bi složio? Da bismo odgovorili na ovo pitanje, moramo se vratiti našoj raspravi o različitim pristupima 'mukdam u-me'uhar'.

Ramban preferira svoje načelo da Humaš ide kronološkim redom. Unatoč sličnostima između miškana i priče o het ha-egel (kao što je gore navedeno), one nisu dovoljno uvjerljive, po Rambanovu mišljenju, da opravdaju narušavanje redoslijeda ovih paršiot. Stoga Ramban tvrdi da, čak i da nije bilo het ha-egel, još uvijek bi postojala potreba za privremenim miškanom.

Zapravo, moglo bi se predložiti vrlo jednostavan razlog za trenutnu potrebu za privremenim utočištem. Kao što smo ranije objasnili, Bnei Jisrael moraju primiti još mnogo više micvot od B-ga. Miškan - s **aronom** i **keruvim** u njegovom središtu - stoga je neophodan kao medij putem kojeg B-g može preostale micvot prenijeti Mošeu. Nadalje, nakon što se **Šehina** spustila na Har Sinaj, potrebna je neka vrsta transportnog sredstva da je 'ponese' s njima dok putuju od Har Sinaja prema Erec Kanaanu.

[U skladu s tim, Ramban objašnjava da je većina svih micvot zabilježenih u Sefer Vajikra i Sefer Bamidbar zapravo dana iz ohel mo'eda (miškana). Vidi Ramban Vajikra 1,1 i 7,38. U vezi sa Sefer Devarim, vidi Ramban na 24,1 i 24,12.]

Ukratko, neslaganje između Rašija i Rambana proizlazi iz njihovih različitih egzegetskih pristupa i odnosi se samo na to **zašto** je **privremeni** miškan bio neophodan. Međutim, obojica bi se složila da bi **stalni** mikdaš bio neophodan čak i da Bnei Jisrael nisu zgriješili het ha-egel.

U našem širu na Paršat Tecave, analizirat ćemo unutarnju strukturu ove cjeline u poglavljima 25-31 kako bi se otkrili dodatne paralele između **miškana** i događaja Ma'amad Har Sinai. ■

Rječnik

miškan – šator sastanka

Ma'amad Har Sinai – kad su stajali kod Sinaja

aron – kovčeg (zavjeta)

Bnei Jisrael – djeca Izraelova

korbanot – žrtve

mal'ah – anđeo

keruv(im) – kerubim(i)



Rabbi Jack Abramowitz:

Tarlag – 613 zapovijedi

95. Jibone HaMikdaš: Obaveza izgradnje Hrama

Načinit će Mi svetište da mogu prebivati među njima. (Izl 25,8)

96. Poglavar prstenova: Zabrana uklanjanja motki s kovčega

Motke imaju ostati u prstenovima Kovčega; ne uklanjajte ih ... (Izl 25,15)

97. Svaki tjedan svježe pečeno: Obaveza da se napravi prikazni kruh

Postavit ćeš prikazni kruh na stol, preda mnom, u svako doba. (Izl 25,30)

Jedan od elemenata prebivališta bio je *Šulhan* (stol), na kojem je postavljen "prikazni kruh". (Neki prijevodi ga nazivaju "prineseni kruh ili kruhovi oblića".)

Na hebrejskom se prikazni kruh nazivao "*lehem hapanim*" ("kruh licâ") zbog oblika otvorene kutije s brojnim plohami. Pojediniosti ove *micve* nalazimo u *paršas Emor* (Levitski zakonik, 24. poglavlje): bilo je 12 kruhova, izrađenih od finog brašna. Bili su postavljeni na *Šulhanu* u dva kupa od po šest kruhova. Postavljali su se na šabes, a kruhove od prethodnog tjedna se uklanjalo, te su ih pojeli *koheni*. (O ostalim pojedinostima koje se tamo nalaze dublje se raspravlja u talmudskom traktatu Menahos.)

Lehem hapanim je izrađivala obitelj *kohanim* po imenu

Beis Garmu, koja je revnosno čuvala svoje tajne kako se jednaki kruh ne bi mogao napraviti u idolopokloničke svrhe. Beis Garmu također nikada nisu držali brašno prikladno za *lehem hapanim* u svojim domovima, kako nitko ne bi mogao posumnjati da ih rade za vlastitu upotrebu. (Vidi Joma 38a. Talmud u Šekalim 14a objašnjava tajnu Beisa Garme. Očigledno, *lehem hapanim* bili su pečeni u posebnim kalupima kako bi štruce dobile svoj karakteristični oblik. Pripadnici Beis Garme uspijevali su vaditi *lehem hapanim* iz tih kalupa bez da se kruh zalijeplio za kalupe i potrgao.)

Osnova ove *micve* jest da je kruh fizički ključ ljudske egzistencije (iako, kako što nas podsjeća Ponovljeni zakon 8,3, čovjek ne živi samo o kruhu, potrebna mu je i B-žja riječ). B-g je uključio kruh kao dio Hramske službe Njemu, kao uzvrat za blagoslov koji On stavlja na čovjekovu hranu. Sefer Hahinuh objašnjava da će sve ono što čovjek koristi za služenje B-gu biti blagoslovljeno. On navodi Talmud u R. Hašana 16a, gdje se objašnjava da se *omer* donosi na Pesah kao znak blagoslova, ljevanice od vode izlijevaju se na Sukos kao znak blagoslova kiše, itd.

Obaveza da se postavi *lehem hapanim* na *Šulhan* obavezuje samo muške *kohene* (svećenike) u vrijeme kada postoji služba u Hramu. O njoj se raspravlja u Talmudu u Menahos 94a-100b. Kodificirana je u Mišne Tora u petom poglavlju Hilhos Tamidin i ona je 27. od 248 pozitivnih *micvi* u Rambamovom Sefer HaMivcosu. ■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajlm

Negativne zapovijedi

159, 160. Negativna je zapovijed da se ništa ne pridodaje na micvot iz Tore

jer Pismo kaže, *Ništa k tomu nećete dodavati (Dvarim 13,1)*.

I negativna je zapovijed da se ništa ne oduzima od micvot Tore

jer Pismo kaže, *Ništa od toga nećeš oduzimati (isto)*.

[Ovo se odnosi] i na Pisanu i na Usmenu Toru. Jer kada bi učen čovjek rekao za zapovijedi učenjaka da su iz Tore, on bi joj time pridodavao; i da oduzme bilo što od *micvot* Tore, on bi je time omalovažao. Međutim, učenjaci su, blagoslovljeno bilo sjećanje na njih, dodali "zapovijedi Učenjaka" tako što su ih dopunili "ogradom" (zaštitnom mjerom) ili ukazom; na primjer čitanje *megile* [Knjige o Esteri na Purim] i [paljenje] svijećice na svječnjaku za Hanuku kao način proslavljanja i zahvaljivanja blagoslovenom B-gu; te su rekli da je to po zakonu Učenjaka. Ovo ne potpada pod okvir zabrane, *Nećeš k tomu ništa dodavati*, jer oni očito nisu rekli da je Sveti,

blagosloven bio, zapovjedio ovu konkretnu *micvu*, da bi je pridodali *micvot* Tore.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako doba, za muškarce i za žene.

161. Negativna je zapovijed ne načiniti opločnjak kako bi se na njemu klanjalo do zemlje, pa makar i B-gu blagoslovenom

jer Pismo kaže, *Niti ćete postavljati klesanog kamena u svojoj zemlji da biste se na njemu klanjali (Va-jikra 26,1)*. Ako se netko klanjao na njemu, šireći ruke i noge padajući ničice pred B-gom blagoslovenim, treba ga bičevati. Ako je to bilo bez širenja ruku i nogu pri klanjanju, treba ga izudarati bičevanjem za neposlušnost. Ako se poklonio na njemu klanjajući se idolu, bez obzira je li pao ničice na ovakav način, zaslužio je smrt kamenovanjem. U sinagogi popločenoj kamenjem nužno je postaviti prostirke ili kakvu slamu i strnjiku na pod [prije klanjanja do zemlje na Roš hašanu i Jom kipur].

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako vrijeme, i za muškarce i za žene. ■



Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorijeke kojih se drže aškenaski Židovi.

Dio II: Jore De'a

Poglavlje 11 — Idolatrija

Zabranjeno je imati koristi od idola, njihovih pomagala ili stvari koje im se obično žrtvuju (ili bi se mogle žrtvovati u Hramu) ili se koristiti u službi njima. Idoli i pomagala koji pripadaju nežidovima postaju dopušteni ako ih on poništi (premda ne smiju biti korišteni u sakralne svrhe), a stvari koje se koriste u idolskoj službi postaju zabranjene samo ako služba kod njih dovodi do promjene (139,1-7.9-10.12-14; 142,13; 143,4; 145,9). O tome kako postići poništenje vidi 144,1-2; 146,1-13. Stvari koje su dane ili su ih koristili idolskih svećenici nisu zabranjene osim ako nisu korištene tijekom štovanja (139,8.11).

Predmeti iz prirode ili živa bića ne postaju idolima čak i ako ih se štovalo. Građevine ili biljke ne postaju idolima izuzev ako nisu sagrađene ili posađene u svrhu štovanja, ali one mogu postati pomagala idolima, i poboljšanja koja su napravljena na njima dok ih se štuje također su zabranjena (142,12; 145,1-8). Nežidov ili otpadnik od vjere može pretvoriti nešto u idola, čak i ako mu to ne pripada (145,8).

Ako se stvari zabranjene zbog idolopoklonstva pomiješaju s bilo kojom količinom drugih stvari, tada sve stvari postaju zabranjene, ali ako se uništi jedan predmet iz te pomiješane grupe, drugi predmeti se mogu koristiti po dva zajedno, a ako se predmet iz te mješovite grupe pomiješa s drugim predmetima druga mješovita grupe je dopuštena (140,1; usporedi pogl. 8b.).

Idolske stvari je potrebno pronaći

i uništiti (146,14-15). Osoba ne smije imati koristi od vatre ili pepela kada se takve stvari spale (142,1), ali toplina koja ostaje nakon što se vatra ugasi je dopuštena (142,4). Osoba ne smije imati koristi od stvari koje su napravljene ili poboljšane korištenjem alata ili materijala povezanih s idolom (142,2-7), ali ako je s idolom povezani izvor sudjelovao samo djelomično, dopušten je (vidi 142,7-8. 11). Ako se takve stvari pomiješaju s drugima, novac u njihovoj vrijednosti se mora uništiti, nakon čega mješavina postaje dopuštena (142,3-4). Osoba ne smije namjerno izvući korist **iz sjene građevina** povezanih s idolom (142,9-10; vidi 143,1) ili iz promatranja ili slušanja prizora ili zvukova povezanih s idolom (142,15).

Osoba ne smije proizvoditi stvari koje će se koristiti za izravnu korist idolopoklonstva, ali ako je plaćen za to, plaća je dopuštena (143,2). Osoba ne smije potpomagati ustanove ili plaćati pristojbe čiji prihod izravno koristi idolopoklonstvu (143,3.5-6; 149,1-5). Osoba ne smije prodavati



stvari nežidovu ili mu dati ili posuditi novac ako ih on može koristiti u idolopokloničke svrhe (139,15; 151,1-4).

Slike su zabranjene ako postoji mogućnost da su bile štovane (141,1-4; 142,14). Zabranjeno je praviti potpune trodimenzionalne ili reljefne slike ljudi ili anđela, ili bilo kakve slike nebeskih tijela, osim za potrebe učenja (141,4-7). Zabranjeno je graditi zgradu ili pribor koji izgledaju kao Hram ili njegov pribor (141,8). Knjige koje se koriste za štovanje idola ne bi se trebalo prodavati nežidovima, a materijali za pisanje im se ne bi trebali prodavati ako će ih se koristiti za pisanje takvih knjiga (139,15).

Osoba treba izbjeći stvaranje dojma da se klanja idolu ili da mu iskazuje poštovanja (150,1-3). Zabranjeno se zaklinjati u ime idola (ili čak navesti nežidova da to učini) ili spomenuti njegovo ime (osim ako se ne spominje u Bibliji) ili ga spomenuti s poštovanjem (147,1-5-146,15). Židov ne smije imati posla s nežidovima, osobito u vrijeme blagdana, ako to može dovesti do toga da on iskaže zahvalnosti idolu (vidi 148) i ne smije pomagati nežidovima u pripremama koje su direktno povezane s idolopoklonstvom (vidi 156,3). Danas, kada idolopoklonstvo nije uobičajeno, poslovanje s nežidovima je dopušteno ukoliko bi izbjegavanje nežidova dovelo do ljuštne (148,1-12; vidi 152,1-2). Židov ne bi trebao biti nepotrebno veliku dušan ili laskati nežidovu (151,11. 14), ali dobrotvoran prema njemu može biti (151,12-13).■



David Gurwin: Balashon, defektiv za hebrejski jezik

Teruma, vav i krov



teruma

Uzmimo poznati primjer mišnaskog pojma להתרם, koji je bio ozloglašen od strane svih purista biblijskog jezika 18. i 19. stoljeća – budući da korijen תרם ne postoji u biblijskom jeziku; zapravo, biblijski bi izraz bio להרים תרומה, u kojem je ת u תרומה ništa drugo do gramatički prefiks. Pa ipak, u našem jeziku mi smo podržali 'novokomponirani' hazalski korijen תרם kao uglednog člana jezika. Biblijski purizam više nije u modi.

Ovo je vrlo značajna poanta, i nema boljeg trenutka da vas na to podsjetimo od paraše Teruma. Ja sam samo želio dodati da Rambam ističe istu poantu u uvodu na svoj komentar na masehet Trumot. Nje ga ne brinu "puristi biblijskog jezika iz 18. i 19. stoljeća", već pisac Machbereta, Menachem ben Saruuk (920-970) -- kojega on naziva "בלשנים" (novim lingvistom)! Rambam piše:

"אמרם בכל המשנה תרם ותורם ויתורם מקשים עליו הבלשנים החדשים, ואומרים שהעיקר הרים ומרים וירם. ואינו קשה באמת, כיון שהעיקר בכל לשון חוזר למה שדברו בו בעלי אותו הלשון ונשמע מהם, ואלו בלי ספק עבריים בארצם, כלומר בארץ ישראל, והנה נשמע מהם תרם וכל מה שהופעל ממנו. וזו ראיה שזה אפשרי בלשון, ושזה מונח מכלל המונחים העבריים. ועל זה הדרך תהיה תשובתך לכל מי שחושב מן החדשים שלשון המשנה אינו צח ושהם עשו פעלים שאינם נכונים באיזו מלה מן המילים. והיסוד הזה שאמרתי לך נכון מאוד אצל

המלומדים השלמים המדברים על העניינים הכלליים הכוללים כל הלשונות כולם."

Zackary Sholem Berger daje sljedeći prijevod:

Rabini su rekli, sveposvud u Mišni, 'taram', 'veturam', 'vejitrom'. No suvremeni lingvisti tu vide problem, i kažu da su stvarne riječi [dosl: osnovne stvari, ha-ikar] 'hejrim', 'mejrim', i 'jarim' [sve oblici drugačijeg korištenja, 'podići'].

U stvarnosti ovdje zapravo nema nikakvih poteškoća. Osnovni izrazi svakog jezika uvijek nastaju iz onoga što su rekli ljudi tog jezika i što se od njih čulo. U ovom slučaju, bez ikakve sumnje, radi se o Hebrejima u njihovoj zemlji, što će reći u Zemlji Izraelovoj – jer od tih ljudi čujemo *trm* i sve glagolske konjugacije koje su iz nje izvedene. To je tada dokaz da je takva stvar moguća u tom jeziku, jedan od izraza primjerenih onima u hebrejskom."

Ovo treba biti tvoj odgovor svima koji misle, da u odnosu na suvremeni jezik, jezik Mišne

nije elokventan, i da su rabini Mišne stvarali glagolske oblike koji nisu ispravni koristeći određene riječi umjesto nekih drugih.

Ovaj princip o kojem sam vam govorio je sasvim utemeljen među svim priznatim znanstvenicima koji se bave općim stvarima koje se odnose na sve jezike."

Da podvučemo crtu. Rambam tvrdi da je lingvistička inovacija legitimna, time što kaže da se svi jezici prirodno mijenjaju od strane ljudi koji ih govore.

Usput, Klein ovu vrstu promjene (od תרם u הרים) naziva "oblikovanjem druge osnove". Ostali primjeri koje on navodi su:

תחילה od תחל

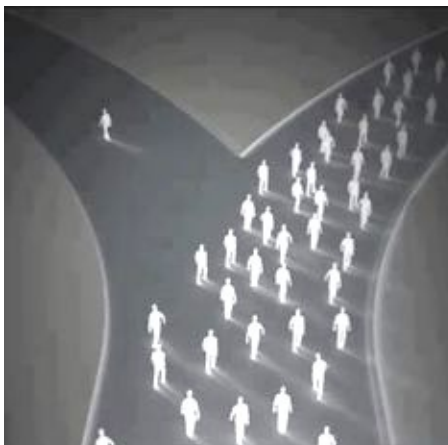
תרועה od תרע

תנובה od תנב

תנועה od תנע

vav

Dobri stari *vav*. Vav ו je šesto slovo hebrejske abecede. Ono vuče porijeklo od hebrejske riječi *vav* וו, koja znači kuka ili vješalica. Slovo izgleda poput te riječi (slovo u drevnom pismu i drevne kuke – izgledale su više kao slovo Y, ili kako kaže Rambam na Šmot 26,32, 'vilica'), riječ se piše samo tim slovom, i praktički je jedina riječ biblijskog hebrejskog koja počinje tim slovom. Kako fantastično. Zar sve mora biti komplicirano?





(nastavak s 12. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik Teruma, vav i kruv**

kruv

Što je zajedničko anđelima i kupusu?

I jedni i drugo dijele hebrejsku riječ *kruv*, ali izuzmemo li Jastrowa – koji daje neuvjerljivu zajedničku etimologiju okrugao – nitko ne kaže da oni dijele isti korijen.

Za *kruv* kao biblijsku riječ značenja anđeo – što se jasno prepoznaje u engleskoj i hrvatskoj riječi *kerubim* – Klein iznosi ovu etimologiju:

Povezano s akademskim *karabu* (= blagosloviti), *karibu* (= onaj koji blagosilja), epitet za gorostasnog bika, i sa בָּרַךְ (blagosloviti).

Klein također piše da može biti povezan i s riječi *grifon*:

[Klein] sugerira semitski izvor, putem medija Hitita, pa navodi hebrejski *kerubh* krilati anđeo, akademski *karibu*, epitet za gorostasnog bika.

Jewish Encyclopedia (Židovska enciklopedija) donosi još nekoliko teorija:

Prema Lenormantovoj sugestiji, Friedrich Delitzsch je povezao hebrejski s asirskim "*kirubu*" = "*šedu*" (naziv za krilatog bika). Suprotno mišljenje o ovoj kombinaciji vidi u Feuchtwang, u "*Zeitschrift für Assyriologie*," itd., i. 68 et seq.; Teloni, ib. vi. 124 et seq.; Budge, u "*The Expositor*," travanj i svibanj, 1885. Kasnije, Delitzsch ("*Assyrisches Handwörterbuch*," str. 352) ju je povezao sa asirskim "*karubu*" (velik, moćan); vidi također, Karppe, u "*Journal Asiatique*," July-Aug., 1897, str. 91-

93. Haupt, u Toy, "Ezekiel" ("S. B. O. T."), hebrejski tekst, str. 56, redak 11, kaže: "Ime je možda babilonsko, međutim, ono ne znači 'silan,' već pogodan (sinonim 'damku')." Za izvornu zamisao o babilonskom *kerubim* vidi Hauptove bilješke na engleski prijevod Ezekijela, str. 181-184 ("S. B. O. T."), i sažetak Hauptovog rada na temu "Kerubimi i serafimi," u "Bulletins of the Twelfth International Congress of Orientalists," No. 18, str. 9, Rim, 1899. Vidi također Haupt, u Paterson, "Numbers" ("S. B. O. T."), str. 46: "Osnova mu je asirski 'karābu' (= biti naklonjen, blagoslov), što nije ništa drugo do transpozicija hebrejskog בָּרַךְ". Dillmann, Duff, i drugi još preferiraju vezu sa γρύψ ("grifus" = hinduski "garuda.")

Kruv sa značenjem kupus ušao je u hebrejski u talmudsko vrijeme. Ben-Yehuda je uveo srodni mu *kruvit* - כְּרוּבִית cvjetaču. U vezi etimologije *kruva* (kupusa), Klein piše:



Zajedno s aramejskim כְּרוּבָא, sirijskim כְּרָבָא posuđenicama od grčkog *krambe*, što je srodno s *krambos* (= suho uništavanje), *kromboyn* (= peći), te srodno sa starogermanskim *hrimfan*, *rimfan* (= zgrčiti, naborati), staroengleski *hrympel* (= naborati)

Engleska je riječ "rumple" (gužvati) izvedena od *hrympel*.

Od grčke riječi *krambe*, dobili smo slijedeći izraz: "dis krambe thanatos" koji znači:

Kupus, dvaput ponovljen, je smrt; ponavljanje dosađuje

Latinski (u kojem *crambe* također znači kupus) ima sličnu frazu: "Crambe bis cocta", što znači "kupus dvaputa zakuhan" – predmet je nasjeckan.

Ovi su izrazi doveli do naziva za igru - "crambo" što znači:

igra riječi u kojoj jedan tim izgovara rimu ili stih u rimi na riječ ili stih kojeg zada drugi tim.

Iako nisam uspio naći niti jedan biblijski ili talmudski tekst u kojem je nejasno da li se *kruv* odnosi na anđela ili kupus, pronašao sam jedan suvremeni primjer. U hebrejskoj verziji Ulice Sezam, *Rechov Sumsum*, hebrejsko ime za Grovera je "Kruvi". Muppet Wiki razmatra etimologiju:

Kruvi (najvjerojatnije "kupusić", mada je moguće "anđelak", "kerubim")

Nikada prije nisam o tome razmišljao, ali Groverova glava mi nekako liči na glavicu kupusa...■



Rabbi Shmuel Rabinowitz:

Tko želi nesavršena djela?

Dva odjeljka Tore koja ćemo čitati sljedeća dva šabata – Teruma i Teca-ve – opisuju B-žje upute dane za izgradnju Miškana, Šatora – privremenog hrama koji je pratio djecu Izraelovu na njihovim putovanjima sve dok nije sagrađen trajni Hram u Jeruzalemu. Ove upute dane su vrlo detaljno. Upute za svaki dio Miškana i njegovo obredno posuđe dane su s velikom preciznošću. Za nekoliko tjedana čitat ćemo dva odlomka – Vajakhel i Pekudei – koji opisuju faktičnu izgradnju Miškana i njegovog posuđa, ponovo vrlo detaljno i precizno.

Zapravo, opis izgradnje Miškana i njegovog posuđa proteže se na oko 400 stihova, deseterostruko više od opisa Stvaranja! U Talmudu stoji da se prvi opis bavi "Prvim Miškanom", a drugi "Drugim Miškanom." Ali to nema smisla jer je postojao samo jedan Miškan!

Lubavičerski Rebe je objasnio da se ovdje misli na jaz između plana i provedbe. "Prvi Miškan" je onaj koji je bio planiran, kakav je bio u idej-

noj fazi. "Drugi Miškan" je onaj koji je realiziran. Uvijek će postojati jaz između plana i njegove provedbe, a kao priznanje ovog jaza, Tora nam ponavlja točne upute za izgradnju Miškana.

Ovaj jaz također objašnjava riječi Mišne u Etici otaca:

Rabi Šimon, sin Gamliela, rekao bi: Na trima stvarima stoji svijet: na zakonu, na istinu i na miru. (Etika otaca 1, 18)

Na prvi pogled, ovo se čini proturječnim. Zakon i istina zahtijevaju preciznost, dok se mir može ostvariti samo kroz kompromis i ustupke. Kako čovjek može istovremeno podržavati i istinu i mir, a onda otići tako daleko da ustvrdi kako svijet može postojati samo kad postoje i istina i mir?

Raban Gamliel je mislio na jaz o kojem raspravljamo, između ideje i njezine provedbe. Ideja mora biti čista i istinita; provedba će uvijek morati uključivati kompromise i ustupke.

Ako je tako, možda je B-g razočaran provedbom? Možda nesavršeno ljudsko postignuće nije dostojno u Njegovim očima? Kako to možemo znati?

U opisu stvarne izgradnje Miškana, stalno se ponavlja fraza: "kako je B-g zapovjedio Mošeu." Jesu li stvari doista učinjene precizno? Je li bilo odstupanja između zapovijedi i njezina ispunjenja? Naši učenjaci su o tome raspravljali u Talmudu (Traktat Behorot, 17) i pitali se: Kako je bilo moguće biti potpuno precizan s mjerama Miškana i žrtvenika ako je apsolutna preciznost nemoguća? Odgovorili su na ovo pitanje i rekli da B-g od čovjeka ne zahtijeva nemoguće. Ako je B-g zapovjedio da se nešto učini, On je uzeo u obzir ljudsku nesavršenost i to je ono što je On želio.

B-g želi nesavršena ljudska djela. Da je B-g želio savršena djela, stvorio bi nas s takvim čudesnim sposobnostima. Odjeljci o Miškanu uče nas da cijenimo i djelomičan, nesavršen i neprecizan rad. To vrijedi za štovanje B-ga i to vrijedi za međuljudske odnose. Ako uspijemo biti bolji prema drugima, vrijedni smo divljenja, čak i ako je ovaj uspjeh djelomičan i privremen. Ako ljudi uspiju prevladati svoje ego i vidjeti druge – čak i u ograničenom opsegu – to je fantastično postignuće.

Nesavršenost i nepotpunost prate nas u svakom aspektu života, no unatoč tome, oni ne poništavaju naša postignuća. Ljudski napredak se postiže kada naučimo cijeniti čak i ona postignuća koja su djelomična i neprecizna, i kroz njih, krenuti prema sljedećem nesavršenom postignuću.■

Pisac je rabin Zapadnog zida i svetih mjesta.





Rabbi Mordechai Kamenetzky:

Kovčeg koji ujedinjuje

U ovoj ovoj odjeljku, Hašem zapovijeda Židovskom narodu da izgradi Miškan. Za svaku pojedinu posudu navedeno je kako je se treba izraditi, njena širina, duljina i visina. Navedena je vrsta materijala, bilo to zlato, srebro ili bakar, a dani su i detalji njezinih ukrasa.

Postupku izrade svake posude prethodi zapovijed izrečena u jedini: "I napraviti ćeš", "I napraviti ćeš stol za prikazne kruhove", "I napraviti ćeš menoru", "I napraviti ćeš žrtvenik."

Zapovijed je upućena Mošeu da nekome povjeri izgradnju. Za Aron Kodeš, Sveti kovčeg, je drugačije. Zapovijed za njega nije izrečena u jedini, već u množini. Tora ne kaže i napraviti ćeš Sveti kovčeg, već kaže: "I oni će napraviti Sveti kovčeg." Komentatori pitaju, zašto je zapovijed da se izgradi Kovčeg bila jedina koja je dana grupi ljudi?

U maloj sinagogi u Jeruzalemu, svakodnevni *Daf HaJomi šiur* (dnevni sat učenja jedne stranice Talmuda) održavao se svakog jutra prije Šaharisa. Jedan stariji ruski imigrant doazio je na taj *šiur*. Iako je stalno šutio, njegovo ponašanje na *šiuru* zaintrigiralo je predavača. On nikada ništa ne bi pitao. Često bi zadrijemao. Ponekad, kad bi rabin citirao određenog talmudskog učenjaka, starčevo bi lice zasjalo – osobito kad bi rabin spomenuo mišljenje neke opskurne talmudske osobe.

Ovakvo ponašanje nastavilo se cijelo ljeto. Uvijek tih, starac bi ponekad zadrijemao, a ponekad bi se razbudio. Tada je došla zima. Grupa ljudi okupljala bi se oko stola u hladnim jutrima, blisko zbijena kao da će ih sadržaj Talmuda i zujanje grigalice u staroj sinagogi zagrijati. Sta-



rac nikada nije propustio sat.

Jednog jutra tanki sniježni pokrivač prekrrio je Jeruzalem. Nitko se nije pojavio na *šiuru* osim rabina i starog ruskog Židova. Umjesto da održi svoje uobičajeno predavanje, rabin je odlučio upitati starog Židova da kaže nešto o sebi.

"Recite mi," ispitivao je, "Promatam vas dok držim svoj *šiur*. Ponekad izgledate zainteresirano, a ponekad djelujete potpuno nezainteresirano. Problem je što bih želio *šiur* učiniti zanimljivijim za vas tijekom cijelog njegovog trajanja, ali ne mogu shvatiti što vas razbudi, a što vas navede da zaspite?"

Starac se nasmiješio. "Nikada nisam imao židovsko obrazovanje. Jedva da znam čitati hebrejski. Ne dolazim na *šiur* iz istih razloga kao i drugi ljudi." Zastao je dok mu je pred očima prolazila njegova prošlost. "Vidite, bio sam vojnik u Crvenoj armiji tijekom Drugog svjetskog rata. Svaki dan bi nas naš zapovjednik stjerao u sobu i prislonio nam pištolj na glavu. Zapovjedio bi nam da recitiramo imena svakog člana Politbiroa. I mi smo to činili.

Naučili smo ta imena napamet. Ja dolazim na ovaj sat da čujem imena svakog rabina u Talmudu. Ako ne mogu učiti, barem ću znati imena svih velikih učenjaka!" "To je", nasmiješio se, "moj *Daf HaJomi*!"

Iako stol za prikazne kruhove, *menoru* i žrtvenik mogu izgraditi pojedinci – Kovčeg u kojem je položena Tora je drugačiji. Jedna osoba ga ne može napraviti sama. To mora biti zajednički poduhvat. Baš kao što Toru ne može učiti jedna osoba sama, ni Kovčeg za nju ne može izgraditi pojedinac.

Tora je dana svakome da je uči i doživi – svatko prema svojoj razini i sposobnosti. Paljenje *menore* je bio precizan obred dodijeljen *kohenu*. Žrtvenik se koristio za žrtve koje prinose *kohanim*. Tora je za svakoga. I svaka osoba ima svoj *Šas* i *Daf HaJomi*. Svaka osoba ima svoj udio u *Toras Jisrael*. Svatko iz Tora izvlači nešto sveto. Nekima to može biti halahička teorija izvođenja zaključaka, dok drugima to može biti usavršavanje karaktera. A nekome to mogu biti imena Abajaja i Rave.

Gut šabes ■



Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Dar davanja

Bila je to prva izraelska kuća što-vanja, prvi dom koji su Židovi napravili za B-ga. Ali sama ideja je paradoksalna, čak kontradiktorna. Kako je moguće izgraditi kuću za B-ga? On je veći od svega što uopće možemo zamisliti, a kamoli izgraditi.

Kralj Salomon izrazio je to svojim riječima kada je posvetio drugu B-žu kuću, Prvi Hram: "Hoće li B-g uistinu prebivati na zemlji? Nebesa, čak ni najviša nebesa, ne mogu Te obuhvatiti. A koliko manje to onda može ova kuća koju sam izgradio!" (1. Kraljeva 8,27). Isto je rekao i Izaija u ime samog B-ga: "Nebo je moj tron, a zemlja je podnožje mojim nogama. Kakvu mi kuću možete izgraditi? Gdje će biti moje prebivalište?" (Izaija 66,1).

Ne samo da se čini nemogućim izgraditi kuću za B-ga. To bi trebalo biti nepotrebno. B-gu koji je sveprisutan može se pristupiti bio gdje, u najdubljoj jami kao i na najvišoj planini, u sirotinjskoj četvrti kao i u palači ukrašenoj mramorom i zlatom.

Odgovor je, i to vrlo važan, da B-g ne živi u zgradama. On živi u graditeljima. On ne živi u kamenim zdanjima, nego u ljudskim srcima. Židovski mudraci i mislioci istaknuli su da u ovoj parši B-g kaže, "Neka mi sagrađe svetište da mogu prebivati u njima" (Izlazak 25,8), a ne "da mogu prebivati u njemu."

Zašto je onda B-g uopće zapovjedio ljudima da sagrađe svetište? Odgovor koji daje većina komentatora, a na koji upućuje i sama Tora, jest da je B-g dao tu zapovijed kon-

kretno nakon grijeha sa zlatnim teletom.

Narod je napravio tele nakon što je Mojsije 40 dana bio na planini kako bi primio Toru. Sve dok je Mojsije bio među njima, narod je znao da on komunicira sa B-gom i B-g sa njim, i stoga im je B-g bio dostupan, blizak. No dok je on bio skoro šest tjedana odsutan, oni su počeli paničariti. Tko drugi može premostiti jaz između ljudi i B-ga? Kako oni mogu čuti B-žje upute? Kroz kojeg posrednika oni mogu uspostaviti kontakt s božanskom prisutnosti?

Najbolji način susreta s B-gom je davanje

Zato je B-g rekao Mojsiju, "Neka mi sagrađe svetište da mogu prebivati među njima." Ključna riječ je glagol *š-h-n*, prebivati. Nikad prije on nije bio korišten vezano uz B-ga. Na kraju je postao ključna riječ samog judaizma. Iz njega dolazi riječ *miškan* koja označava svetište, i *šehina*, B-žja prisutnost.

Srž značenja te riječi je ideja bliskosti. *Šahen* na hebrejskom znači susjed, osoba koja živi pored tebe. Ono što su Izraelci trebali i što im je B-g dao bio je način da se osjećaju blizu B-gu, kao što su blizu svojim susjedima.

To je ono što su praočevi i pramajke imali. B-g se obratio Abrahamu, Izaku i Jakovu, Sari, Rebeki, Rahel i Lei prisno, poput prijatelja. On je rekao Abrahamu i Sari da će imati

dijeti. On je objasnio Rebeki zašto trpi takvu strašnu bol u trudnoći. On se pojavio Jakovu u ključnim trenucima njegovog života ohrabrujući ga da se ne boji.

To je ono što Izraelci nisu iskusili sve do ovog trenutka. Oni su vidjeli B-ga koji donosi pošasti na Egipćane. Vidjeli su Ga kako razdvaja more. Vidjeli su Ga kako šalje manu s neba i vodu iz stijene. Čuli su Njegov glas koji je izgovarao zapovijedi na brdu Sinaj i to im je bilo gotovo nepodnošljivo. Rekli su Mojsiju, "Govori nam i mi ćemo slušati. Ali neka nam ne govori B-g jer ćemo umrijeti." B-g je za njih bio poput nadmoćne prisutnosti, sile kojoj se ne možeš oduprijeti, svjetla toliko jakog da te oslijepljuje, glasa toliko snažnog da te čini gluhim.

Tako, da bi B-g bio dostupan, ne samo pionirima vjere – praočevima i pramajkama – već i svakom članu velikog naroda, to je bio izazov za samog B-ga. On je morao učiniti ono što židovski mistici nazivaju *cimcum* - "sažeti" Sebe, umanjiti Svoje svjetlo, učiniti Svoj glas nježnim, sakriti Svoju slavu u gustom oblaku, i dozvoliti da ono što je beskonačno dođe u dimenziju onoga što ima granice.

No, to je zapravo bio lakši dio. Teži dio nije imao veze s B-gom, ali je imao veze sa nama. Kako mi možemo osjetiti B-žu prisutnost? Nije teško to učiniti kada stojiš u podnožju Mount Everesta ili gledaš Grand Canyon. Ne moraš biti posebno religiozan, pa čak ni uopće religiozan, da bi osjetio divljenje u prisutnosti uzvišenih stvari. Psiholog Abraham Maslow govorio je o "iskustvima



(nastavak s 16. stranice) **Rabbi Lord Jonathan Sacks: Dar davanja**

vrhunaca", i gledao je na njih kao na srž susreta sa duhovnim.

Ali kako osjećati B-žu prisutnost usred svakodnevnice? Ne sa vrha Sinaja, nego sa ravnice ispod njega? Ne kada smo okruženi grmljavinom i munjama kao što je to bilo u dan velike objave, već kada je to samo običan dan svakodnevne?

To je tajna iza imena ove parše, *Teruma*, koja mijenja naš život. *Teruma* znači "doprinos". B-g kaže Mojsiju: "Reci Izraelcima da mi donesu prilog. Skupi mi prilog od svakoga koga srce potiče na davanje" (25,2). Najbolji način susreta s B-gom je davanje.

Sam čin davanja potječe iz, ili vodi ka, razumijevanju da je ono što dajemo dio onoga što nam je dano. To je način davanja hvale, čin zahvalnosti. To je razlika u ljudskom umu između B-že prisutnosti i B-že odsutnosti.

Ako je B-g prisutan, to znači da je sve što imamo Njegovo. On je stvorio sve. Stvorio je nas. Dao nam je

život. Udahnio je u nas dah koji udišemo. Sve oko nas je veličanstvo i obilje B-že velikodušnosti: svjetlost sunca, zlato kamenja, zelenilo lišća, pjesma ptica. To je ono što osjećamo kada svakog jutra čitamo psalme koji veličaju predivno stvaranje. Svijet je B-ža umjetnička galerija i Njegova remek djela su posvuda.

Kada ti je život dan, ti to obznanjuješ na način da ga daješ nazad.

Ali ako život nije dan jer nema Davatelja, ako je svijet došao u postojanje samo nizom slučajnih fluk-

B-g ne živi u kući od kamena. On živi u srcima onih koji daju

tuacija u kvantnom polju, ako nema ničeg u svemiru što zna da postoji, ako nema ničeg u ljudskom tijelu osim niza slova u genetskom kodu i ako u ljudskom mozgu nema ničeg osim električnih impulsa, ako

naša moralna uvjerenja služe sama sebi i našem samoodržanju, a naše duhovne težnje su samo obmana, onda je teško osjećati zahvalnost za dar života. Ne postoji dar ako ne postoji davatelj. To je tada samo niz beznačajnih slučajnosti, a teško je osjećati zahvalnost za slučajnost.

Tora nam stoga kaže nešto jednostavno i praktično. Daj, i vidjet ćeš svoj život kao dar. Ne moraš biti sposoban dokazati da B-g postoji. Sve što trebaš je biti zahvalan što ti postojiš – a ostalo će uslijediti.

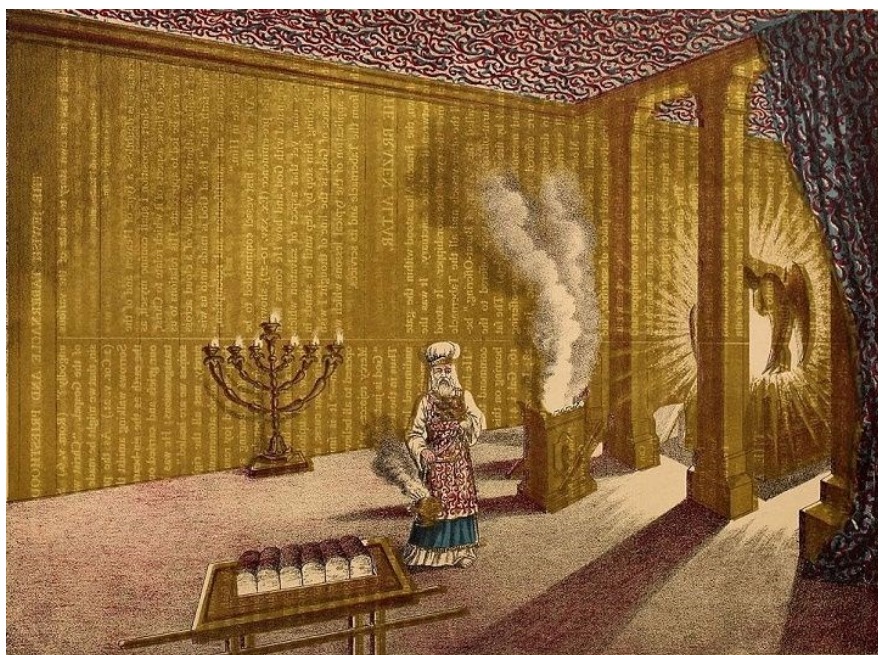
To je način na koji je B-g postao blizak Izraelcima kroz izgradnju svetišta. Stvar nije bila u kvaliteti drva, metala i tkanina. Niti u sjaju dragulja na naprsniku Velikog svećenika. Nije stvar bila ni u arhitekturi, niti u mirisu žrtava. Već u činjenici da je svetište bilo izgrađeno od darova "svih onih koje je srce potaknulo da daju" (Izlazak 25,2). Tamo gdje ljudi dobrovoljno daju jedni drugima i za svete svrhe, tamo počiva B-ža prisutnost.

To je razlog za posebnu riječ kojom je nazvana ovotjedna parša: *Teruma*. Ja sam ju preveo kao "doprinos", no ona zapravo ima malo drugačije značenje za koje nema jednostavnog ekvivalenta u našem jeziku. Ona znači "podići nešto" posvećujući to za svetu svrhu. Ti to podižeš, a zatim to podiže tebe. Najbolji način napredovanja prema duhovnim visinama je jednostavno dati zahvalnost za činjenicu da je tebi dano.

B-g ne živi u kući od kamena. On živi u srcima onih koji daju.

Šabat šalom.■

Prevela Anja Grabar





Rabbi Berel Wein:

Suljet kakav jest

Čini se da su kampanje za izgradnju utkane u DNK židovskog naroda od pamtivijeka. Počevši od ovojednog čitanja Tore pa kroz nekoliko sljedećih tjedana upoznat ćemo se s doprinosima židovskog naroda za izgradnju Miškana/Svetog šatora do najsitnijih detalja vezanih uz izgradnju tog zdanja i njegovih svetih uporabnih predmeta.

Tijekom židovske povijesti središnja zgrada molitve, bogoslužja i odanosti uvijek se nalazila u središtu židovskog društva i misli. I prvi i drugi hram bili su središte židovskog života tijekom stoljeća dok su postojali. I kroz dugo progonstvo židovskog naroda, nakon uništenja Drugog hrama, čežnja za obnovom hrama i njegovom ponovnom izgradnjom, nikada se nije pokolebala.

Ipak, moramo priznati da se većina židovske povijesti, tijekom proteklih tisućljeća, odvijala bez takvog Hrama i njegove materijalne prisutnosti u aktualnosti židovskog života. Uslijed tog nedostatka središnje zgrade u Jeruzalemu Židovski narod je zamjenu našao u velikim i malim sinagogama i bogomoljama, proučavanju Tore i društvenim or-

ganizacijama.

Mi smo stvorili minijatura svetišta koja su nas provela kroz vrlo mračna vremena i ogromne izazove. Ovo izvanredno postignuće nadomještavanja onoga što se činilo središnjom bazom judaizma i židovskog naroda izvrstan je primjer otpornosti i životnosti židovskog naroda i dobrohotne B-žje ruke, da tako kažemo, koja nas pomaže voditi i čuvati nas protivno svim očekivanjima.

Ostavši bez Hrama Židovski je narod zamjenu pronašao u sinagogama i bogomoljama, proučavanju Tore i društvenim organizacijama

Krajolik svijeta otkrit će da su u gotovo svakom kutku svijeta postojale ili još uvijek postoje aktivne sinagoge koje je izgradio židovski narod. Stilovi njihove arhitekture umnogome se razlikuju kao i materijali od kojih su bile ili jesu izgra-

đene. Ipak, sve su one povezane time što su okrenute ka Jeruzalemu i čuvaju svete tradicije molitve i služenja B-gu i ljudima. Svi pokušaji promjene oblika i naravi tih sinagoga bili su tek privremeni i prolazni.

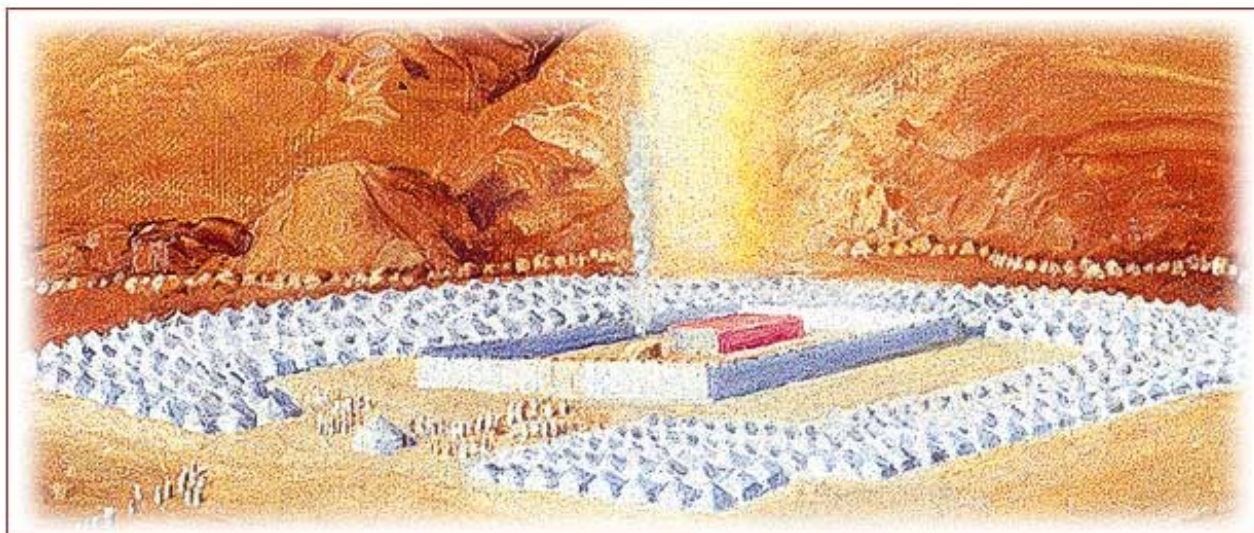
Ritam stoljeća i tajanstvenog ali sveprisutnog etosa svetosti koje te sinagoge još uvijek sadrže, ostali su temeljem civilizacije judaizma i židovskog naroda. Sve ove zgrade građene su s ljubavlju i žrtvom, vizijom i nadom, znojem i suzama. Zapovijed koja se pojavljuje u ovojednom čitanju Tore "načinite svetište namijenjeno Meni" nije bila ograničena na generaciju Mošea i onih koji su lutali pustošima Sinajske pustinje.

Taj je poziv kroz židovsku povijest odjekivao u sva vremena i na svakom mjestu na kojem su se Židovi nastanili ili ga samo posjetili. Od veličanstvenosti amsterdamskih sinagoga preko sićušnih kolibica Ukrajine i Litve, pa do podruma domova u predgrađima velikih gradova Sjedinjenih Država, Židovi su uvijek gradili i posvećivali svoje bogomolje i činili ih središtima svog osobnog i zajedničkog života. Ovo





(nastavak s 18. stranice) **Rabbi Berel Wein: Suljet kakav jest**



je jedan od mnogih čudesnih događaja koji obilježavaju židovsku priču kroz povijest.

Jedan od velikih nedostataka i opasnosti s kojima se suočavaju organizirane religije, a svakako i judaizam, jest nužna povezanost s prikupljanjem sredstava. U savršenom svijetu, religija bi bila potpuno odvojena od potrebe da pribavi i raspodijeli novac - zapravo, od bilo koje vrste novčanih pitanja. Međutim, budući da taj savršeni svijet još nismo dostigli, problemi i utjecaj novca na religiju, kako individualno, tako i institucionalno, su brojni i moćni.

Nužnost prikupljanja sredstava rađa svim vrstama projekata u kojima često prevladava stav da važnost podržavanja Tore i judaizma opravdava upotrebu inače sumnjivih sredstava. Ne moram opisivati ili nabrajati mnogobrojne slučajeve koji su doveli do žalosti pojedinaca i institucija te javne sramote zbog ovakvog načina razmišljanja.

Zgrada Šatora/Miškana, o čijoj izgradnji nam se počinje pričati u ovoj godini čitanju Tore, naprav-

ljena je pomoću dobrovoljnih priloga Židova pojedinaca utaborenih u pustinji Sinaja, koji su odgovorili na Mošev apel. Ne smatramo da je ovaj trud u prikupljanju sredstava na bilo koji način bio opterećen korupcijom, pohlepom, provizijama ili fiksnim troškovima.

Moše će napraviti potpuni obračun za sve primljene donacije i detaljno opisati na koji način su one obrađene i utkane u izgradnju svetog zdanja. A kad je Mošeu izgledalo da ima dovoljno materijala i donacija za dovršenje zadatka, on je obustavio posao prikupljanja sredstava. Mošev napori bili su blagoslovljeni od B-ga i postali su idealan prototip, kojem nikada više u židovskoj svjetskoj povijesti nije bilo ravnog, potpuno značajne i transparentne kampanje prikupljanja sredstava.

To nije bio slučaj u vrijeme judejskih kraljeva kada su bila potrebna sredstva za obnovu Salomonovog Hrama. Prikupljanje se u svećeničkom klanu razvlačilo godinama, i javnost je gundala zbog načina na koji se provodilo. Na kraju je kralj

morao pristati na neku vrstu labavijeg dogovora u vezi obračuna i potrošnje sredstava koja su donirana kako bi se projekt konačno dovršio.

Moše i njegova generacija te njihova sposobnost da se izdignu iznad pomame koju stvara novac više nisu bili prisutni. Kako su se naraštaji od Sinaja naovamo srozavali, Mošev prototip uzmicao je još više. Nema nikakve praktične koristi od oplakivanja te činjenice. Da bi religija i religijske institucije opstale, proširile se i postale utjecajne, potreban je novac. A kada novac postane nužan, sve opasnosti koje novac sa sobom donosi ulaze u naš tabor, a nažalost ponekad čak i dominiraju njime.

Mi uvijek moramo inzistirati na transparentnosti i iskrenosti kada se bavimo javnim i dobrotvornim sredstvima. Naposljetku, Nebo razdvaja čisto srebro od šljake koja je prodršla u njega. Ali, sa svoje strane, moramo inzistirati na tome da se ono što je sveto gradi svetim sredstvima, te pravednim i odgovornim ponašanjem.■



Rabbi Yissocher Frand:

Kad nismo imali Zid, imali smo Ibn Shaprut br. 12

Na početku paraše Teruma, pasuk kaže: "I načinit ćete Mi Svetište, i Ja ću prebivati među njima." (Šemos 25:8). Raši komentira: "I načinit ćete Dom Svetosti za Moje Ime." To je bit Beis HaMikdaša - Dom Svetosti!

Prije dvije godine, Reb Yossi Goldstein poslao mi je e-mail u kojem je iznio sljedeći događaj:

Rav Yosef Buxbaum, koji je bio osnivač Machon Yerushalayim (institucije u Jeruzalemu koja izdaje prekrasne *seforim*), jednom dok je šetao Jeruzalemom prošao je pored kuće Tchebiner Rava. Tchebiner Rav je bio Hagaon HaRav Dov Berish Weidenfeld (1881.-1965.). Termini "učenjak svjetske klase" i "velika ličnost" nisu dovoljni da opišu tko je on bio.

Vraćam se u svoju mladost (oko 1960.), prije moje bar micve. Moj rabin u sinagogi, Rav Sholom Rivkin, z"l, rekao mi je da je "Tchebiner Rav Gadol HaDor!" (doslovno "najveća osoba u ovom naraštaju"). Bilo je to u vrijeme kada je Rav Aharon Kotler bio na životu, Rav Moshe Feinstein bio na životu, Rav Eliezer Silver bio na životu, Rav Henkin bio na životu. Ipak, Rabbi Rivkin mi je rekao da je Tchebiner Rav Gadol HaDor! Tada nisam znao što znači izraz "Gadol HaDor"! Ali uvijek mi je ostalo u sjećanju da je Tchebiner Rav bio Gadol HaDor. Bio je *roš ješiva*. Bio je *posek*. Bio je *cadik*. Mogu ići dalje i dalje opisujući tko je bio Tchebiner Rav.

Rav Buxbaum je jednom prolazio pored kuće Tchebiner Rava, koja se nalazila na adresi Rechov Ibn Shaprut br. 12 u četvrti Šaarei hesed u Jeruzalemu. Vidio je da Rav Aryeh Levin (1885.-1969.), jeruzalemski *cadik*, stoji i plače ispred kuće Tchebiner Rava. Rav Yosef Buxbaum je prišao Rav Aryu Levinu i upitao ga zašto plače. "Boli li te nešto? Zašto stojiš ispred kuće Tchebiner Rava i plačeš?"

Rav Aryeh mu je rekao da mu je jedno od djece bolesno. "Da mogu otići do *Kosel Ma'aravija* (Zapadnog zida), otišao bih. (Ovo je bilo prije 1967., kada Židovi nisu imali pristup Starom gradu Jeruzalema niti *Kosel Ma'araviju*.) Budući da ne mogu doći do *Kosela*, moram se moliti na drugom *makom kadoš* (svetom mjestu). Kuća Tchebiner Rava je taj *makom kadoš*."

To je ono što Raši ovdje misli "Načinit ćete Mi Svetište" - Dom Svetosti! Ako pomislimo na svu Toru koju se učilo u kući Tchebiner Rava i *hesed* koji se tamo činio i *cidkus* koji se prakticirao tamo - kuća Tchebiner Rava bila je *makom kadoš*. Ako se *Koselu Ma'aravi* nije moglo pristupiti, čovjek je barem mogao otići do ovog *makom kadoša* i moliti se.

Rav Buxbaum je bio toliko impresioniran onim što mu je Rav Aryeh Levin rekao da je otišao i ispričao razgovor velikom učenjakuk Ravu Shlomu Zalmanu Auerbachu, koji je također živio u četvrti Šaarei hesed. Rav Shlomo Zalman reagirao je bez iznenađenja: "Svakako da je to prikladno. I ja, kad god prođem pored tog svetog prebivališta, podignem oči prema nebu u molitvi." Rav Shlomo Zalman je također koristio priliku što se našao u blizini takvog *makom kadoš* da se obrati Svemogućem u molitvi. Koja osoba ne kaže *tefilu* kada ide do *Kosela*. Religijski senzibilne osobe smatrale su sveti dom Tchebiner Rava podjednako svetim mjestom.

Ovo nam daje praktični uvid u Rašijev komentar "I načinit ćete Mi Svetište" - Dom Svetosti.

Moć Tore da preobrazi osobu tako da njena unutrašnjost odgovara njenoj vanjštini

Tora kaže da se *aron* napravi od *acei šitim* - dva i pol *amos* u duljinu, jedan i pol *amos* u širinu i jedan i pol *amos* u visinu. "I obložiti ćeš ga (dr-

vo) čistim zlatom, iznutra i izvana, treba biti obloženo..." (Šemos 25:11).

Tijekom godina, mnogo smo puta komentirali da je svaki od *kelim* (posuda) Miškana simboličan. *Aron*, u kojem se nalaze *Luhos* (Ploče Saveza), simbol je *talmid hahama*. Tora prebiva unutar *talmid hahama*, kao što i *Luhos* prebivaju unutar *aron*. Činjenica da Tora kaže da *aron* treba biti obložen čistim zlatom i izvana i iznutra simbolizira koncept "toho k'baro" (čovjekova unutrašnjost mora odgovarati njegovoj vanjštini). Ukratko, *talmid haham* ne može biti lažan, pretvarati se. On mora biti besprijekornog karaktera - čist iznutra kao što je i izvana.

Vodile su se mnoge rasprave, koje datiraju još iz vremena Talmuda, o tome smije li netko poučavati učenika koji NIJE "toho k'baro". U Avos D'Reb Nosson, ovo je rasprava između Beis Šamaija i Beis Hilela. Beis Šamaijevci su bili vrlo restriktivni u pogledu toga koga su prihvaćali u svoju školu. Zabranjivali su poučavanje učenika koji nije bio besprijekornog karaktera. Beis Hilelovci su bili manje diskriminatorni. Zagovarali su politiku "otvorenog upisa".

Poznata Gemara u *Brohos* (28a) kaže da je Raban Gamliel, koji je bio voditelj Ješive, imao politiku da svaki učenik koji nije bio "toho k'baro" nije bio primljen u Beis HaMedraš (Dvoranu za učenje). Kada su promijenili vodstvo Ješive zbog incidenta koji je tamo spomenut, Rabi Elazar ben Azaria postao je *roš ješiva*. Tada su uklonili stražara s vrata Beis HaMedraša. Talmud napominje da su tog dana dodali 400 klupa (ili prema drugoj verziji 700 klupa) u Beis HaMedraš kako bi imalo mjesta za priljev novih učenika.

Gemara prenosi da je Raban Gamliel, kada je vidio što se dogodilo,



(nastavak s 20. stranice) **Rabbi Yissocher Frand: Kad nismo Imali Zid, Imali smo Ibn Shaprut br. 12**

postao potišten zbog bojazni da je njegova politika spriječila učenje Tore u Jisroelu. Gemara kaže da mu se u snu pokazala posuda pune žeravice. Ovaj san ga je umirio, jer ga je protumačio da znači da su novi učenici bili poput pepela, što znači da zapravo nisu bili učenici visokog kalibra.

Gemara kaže da to zapravo nije bio slučaj. Ovaj san mu je samo pokazan da ga umiri, no zapravo je politika Rav Elazara ben Azarije bila ispravna, a politika Raban Gamliela je bila pogrešna.

Netko mi je jednom ispričao tumačenje ove Gemare u ime Rava Yoshe Bera Soloveitchika, zt"l. Rav Yoshe Ber je upitao – koje je značenje ove Gemare? Drugim riječima, je li Rav Elazar ben Azaria bio u pravu ili nije bio u pravu što je uklonio strazara? Je li Hašem tek zavarao Raban Gamliela pokazujući mu ovaj san?

Rav Yoshe Ber je objasnio značaj toga što su Raban Gamlielu bile pokazane posude pune žeravice. Kada netko gleda žeravicu, čini se da se vatra ugasila. Od njih ništa ne može nastati. Ali unutar žeravice još uvijek može biti malih plamenova. Ako netko puhne u njih, on zapravo može ponovno zapaliti vatru.

To je ono što je Raban Gamlielu bilo pokazano u njegovom snu. Nisu ga pokušavali "obmanuti". Pokazali su mu da su ovi novi učenici koji su se pojavili u Beis HaMedrašu bili poput žeravice. On je to shvatio kao - "Jao! Oni su ništa!" Ali prava poruka je bila upravo suprotna. Iskre unutar žeravice sadrže velik potencijal. Ako se pravilno puhne u njih, one zapravo mogu postati rasplamsali plamenovi.

Zohar prenosi da je Rabi Abba najavio: "Tko želi postati bogat i živjeti dug život, neka dođe u Beis Medraš i bavi se učenjem Tore." Jedan je čovjek po imenu Yossi čuo ovu objavu te došao pred Rabi Abbu i rekao mu

da želi postati bogat pa je došao učiti. Rabi Abba ga je uveo u Beis Medraš.

Zohar kaže da je ovaj Yossi dobio nadimak "Yossi Baal Tejve" (kao da se kaže "Joža lakom na novac" ili Yossi, čovjek koji želi postati bogat). Yossi je učio dugo vremena, ali nije postao bogat. Vratio se Rav Abbi i požalio se: "Rekao si mi da ako dođem učiti Toru u tvoju Ješivu, postat ću bogat. Došao sam učiti, ali nisam postao bogat."

Rav Abba je bio toliko zgrožen njegovim stavom da ga je htio izbaciti iz Ješive, ali je s nebesa došao *bas kol* i rekao mu da ne izbaci učenika - neka ima strpljenja s njim, jer će jednog dana postati veliki *talmid haham*.

Prošlo je dosta vremena i jedan bogati čovjek je u došao Ješivu posjetiti Rabi Abbu. Čovjek je imao zlatni pehar sa sobom. Rekao je Rabi Abbi da je on bogat čovjek i da bi želio podržati nekog mladića koji se bavi učenjem Tore tako što će mu dati ovaj vrijedni zlatni pehar. Rabi Abba pozvao je Baal Tejvea i dao mu zlatni pehar. Rekao je: "U redu. Sada imaš. Učio si Toru i postao si bogat."

Zohar nastavlja da je godinama kasnije ovaj Yossi zapravo postao vrlo veliki *talmid haham*. Rav Abba jednog je dana ušao u Beis Medraš i vidio kako Rav Yossi plače. Rekao je: "Zašto sada plačeš - dobio si svoj novac!" Yossi je rekao: "Plaćem što sam bio spreman odustati od Tore za samo jedan zlatni pehar. Kako sam mogao napraviti tako glupu pogrešku?"

Zohar zaključuje da je taj Yossi postao nitko drugi nego Amora Rav Yossi ben Pazi (citiran u Jerušalmi Šekalim 9a). *Paz* znači fino zlato (Šir HaŠirim 5:11; 5:15). Yossi je bio "Ben Pazi" (sin finog zlata). On je na kraju shvatio koliko je bilo glupo što je bio spreman odustati od svijeta vje-

čnosti (Tore) za prolazni svijet (bogatstva). Na kraju je shvatio: "Bolja mi je Tora usta Tvojih od tisuća komada zlata i srebra" (Tehilim/Psalmi 119:72).

Bit ovog Zohara i bit Gemare u *Brohos* je ista. Zašto je Raban Gamliel postao turoban kada je toliko učenika došlo u Ješivu nakon što su uklonili vrataru? Znao je da je mogao imati još 400 ili 700 kandidata da je odustao od svojih uvjeta za upis! Donio je odluku da želi samo učenike koji su *tohom k'barom*. Bila je to valjana odluka. Zašto je onda postao potišten kad su ovi dodatni učenici ušli?

Chidushei HaRim iznosi prekrasnu ideju. Raban Gamliel je postao potišten jer, nakon što je tih 700 učenika ušlo u Beis Medraš, on je vidio što je Tora učinila za njih. Vidio je da Tora ima moć da ih transformira od ljudi koji NISU bili *tohom k'barom* u ljude koji JESU *tohom k'barom*. Baš kao ovaj Yossi Baal Tejve, koji je postao Yossi ben Pazi jer ga je moć Tore promijenila, to se isto dogodilo i s novim uenicima koji su ušli u Beis Medraš kad su vratari uklonjeni.

To je ono što je uznemirilo Raban Gamliela. Znao je zašto je odbio te ljude - jer nije želio učenike koji nisu *tohom k'barom*. Ali sada je vidio da su, nakon što su proveli vrijeme u Ješivi, snagom Tore POSTALI učenici koji su *tohom k'barom*.

To je ono što Medraš Eiha hoće reći kada kaže: "Kad bi Me samo napustili i držali se moje Tore, kao rezultat njihove zaokupljenosti njome (tj. Torom), njezino svjetlo bi ih vratilo na pravi put." Tora ima nevjerojatnu mističnu moć da promijeni osobu. To se dogodilo Yossiju ben Paziju i dogodilo se stotinama učenika u Beis Medrašu Rav Elazara ben Azarije. Tora ih je transformirala iz ljudi koji nisu bili *tohom k'barom* u ljude koji su doista posjedovali tu osobinu. ■



Rabbi Shaul Rosenblatt:

Davanje je stvar motiva

Ovo tjedni odjeljak govori o izgradnji Šatora sastanka. To je prvi slučaj sakupljanja sredstava u židovskoj povijesti. Nema svečanih večera, reklama niti osobnih potraživanja – dovoljna je riječ od Mojsija i novac stiže. Gdje li je taj Mojsije kad ga trebamo?!

Šator sastanka bio je građevina u kojoj je B-g 'prebivao'. To ne znači da je On bio tamo i nigdje drugdje. To je jednostavno bilo mjesto na kojem je čovjek mogao osjetiti i iskusiti B-žu prisutnost na opipljiv način.

U riječima na početku ovog odjeljka, B-g kaže Mojsiju neka židovski narod donese *teruma* (dobrotvornu donaciju za izgradnju Šatora sastanka) 'za Mene'. Postavlja se logično pitanje – iz kojeg bi drugog razloga netko davao donaciju? Zašto bi čovjek uopće davao donaciju za Šator sastanka ako to nije za službu B-žu?

Mislim da je odgovor prilično očit.

Neki ljudi daju priloge kako bi učinili dobro drugima. A neki daju kako bi sami imali koristi od toga. Da to kažem drugačije, neki daju kako bi davali. A neki daju jer žele da ih drugi vide kako daju.

B-g je na samom početku jasno rekao – ovo neće biti "Šator sastanka kojeg je utemeljila obitelj Kohen", niti "Deset zapovijedi koje su sponzorirali Sam i Ethel Levy". Ovo će biti B-žji Šator sastanka. Ako ćete dati novac, dajte zato što vjerujete u to, a ne zato što želite pred svima pokazati koliko ste novca dali.

Svako davanje trebalo bi biti takvo. Davati bismo trebali zato što



želimo dati, a ne zbog priznanja koje ćemo dobiti. Postoje brojni načini kako možemo zaslužiti priznanje i čast u ovom svijetu ako je to

Kao što nam rabini kažu, 'B-g želi srce', a ne prazna djela

ono što nas uzbuđuje, no, kako li je velika sramota činiti to putem davanja. Uzimamo nešto što je vrijedno i sveto i kvarimo to svojim sebičnim motivima.

U svim zapovijedima Tore, iskrenost motiva je vrhunac. Ali nigdje to nije važnije nego u dobrotvornom davanju. Zato se, gotovo uvijek, anonimno davanje smatra mnogo čistijim oblikom dobrotvornog davanja.

Znači li to da je uvijek pogrešno da čovjek javno daje u dobrotvorne svrhe? Naravno da ne. Sve je uvijek stvar motiva. Ako daješ javno jer želiš ohrabriti druge da daju, to je sjajna stvar koju možeš učiniti. Ako želiš svoje ime uzdignuti, to je problem. Uvijek se sve svodi na motivaciju. Kao što nam rabini kažu, 'B-g želi srce', a ne prazna djela. Ne računa se ono što je na površini, već motiv koji stoji iza odluke koju smo donijeli. Možeš staviti svoje ime na zgradu – i to može biti čin nesebičnog davanja. Možeš staviti svoje ime na zgradu – i to može biti čin samoljublja. Možeš dati anonimno – i to može biti čin nesebičnog davanja. Možeš dati anonimno – i to može biti čin uvjerenja da si bolji od drugih.

Zato pazi na to da ispitaš svoje motive kada daješ. I pobrini se za to da davanje bude tvoj istinski cilj.

Šabat šalom ■

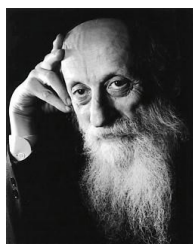
Prevela Anja Grabar





Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Slijedite (B-žje) dobre ispravne upute



"Govori sinovima Izraelovim i neka uzmu za Mene ..." Ovaj stih govori o donacijama za izgradnju Svetišta. Ali, ne bi li onda trebalo pisati "dajte

za Mene?"

Davanje je važna *micva*, ali čovjek također mora znati i kako uzimati.

Žena koja je završila svoju prvu godinu rehabilitacije povjerila se svojoj prijateljici i rekla joj da joj se u vrijeme velike hladnoće pokvarila peć, te da je tri dana spavala u nezagrijanom stanu. Prijateljica joj je rekla: "Mogla si biti kod mene", no žena joj je odgovorila: "Ja se ne volim nikome nametati."

Nazvao sam ženu i rekao joj da sam razočaran jer sam se nadao da ću je pozvati da pomaže pridošlicama u programu rehabilitacije. Rekla mi je: "Molim vas, doktore, možete me pozvati bilo kada." Rekao sam, "Oprosti, ali ne mogu. Ako nisi u stanju prihvatiti pomoć, nemaš je pravo davati."

Prosvjećeno je davati, ali čovjek mora biti u stanju uzimati kada je to potrebno.

Prava riječ u pravo vrijeme

Čovjek se raduje riječima usta svojih i prava riječ u pravo vrijeme, kako li je dobra (Izreke 15,23).

U pravilu, šutnja je zlato i općenito ne požalimo kad ostanemo šutjeti. Ali za svako pravilo postoje iznimke, pa je ponekad i ne reći ono što je ispravno, pogrešna stvar.

Često ostanemo šutjeti jer ne znamo što reći. Posebno u slučajevima kada drugi pretrpe neki veliki osobni gubitak, što možemo reći? Svaka zamisliva opaska izgleda tako ne-

primjerena.

Ne samo da smo skloni ostati šutjeti, već nas i neugodnost šutnje može navesti da izbjegavamo takve nelagodne situacije. Pretpostavimo da čujemo da je poznanik izgubio dijete u prometnoj nesreći ili uslijed teške bolesti. Što mu možemo reći? Jedna je stvar uputiti sućut telefonom nekome tko je izgubio roditelja i reći: "Primi moju sućut". Na svijetu je uobičajeno da roditelji umiru prije svoje djece. Međutim, ove su riječi tako prazne tugujućim roditeljima koji su izgubili dijete. Budući da ne znamo što da kažemo, možemo jednostavno izbjegavati tugujuću obitelj i time njihovoj patnji još nadodati i samoću.

Neka nas B-g sačuva od takvih iskustava. Ali ako, ne daj B-že, čujemo za tragediju, ne bismo trebali ostati šutjeti. Ako osjećamo tuđu bol, ne bismo se trebali ustručavati to i reći. "Suosjećam s vama" su jednostavne riječi, i kad ih se kaže iskreno, one mogu pružiti potporu potresenim dušama.

Riječi ne mogu povratiti bilo čiji gubitak, ali ima istine u izreci "Žalost koja se podijeli bude prepolovljena".

Čovjek započinje, B-g dovršava

Načinit ćeš Menoru od čistoga zlata, Menora će biti iskovana, njezino podnožje, njen držak, njene čašice, njeni čvorovi i njeni cvjetovi biti će [iskovani] od njega (25,31)

Raši nam skreće pažnju na riječi koje se koriste u ovom retku, koji započinje riječima "Napravit ćeš Menoru," ali završava s "Menora će biti iskovana". Komplicirani dizajn Menore nije se smio izrađivati dio po dio pa onda dijelove međusobno pričvrstiti. Sve je moralo biti iskovano iz jednog komada zlata. Budu-

ći da je to nadilazilo ljudske sposobnosti, B-g je uputio Mojsija da u trau stavi zlatne poluge, i pojavila se Menora, oblikovana od B-ga.

Ovo je važna pouka. Mi smo dužni činiti ono što je dobro i ispravno i što se od nas traži, ali nismo uvijek u mogućnosti dovršiti stvari. No to nam ne daje dozvolu da se zavalimo i ne radimo ništa. Mi moramo učiniti sve što nam naše sposobnosti dozvoljavaju da učinimo i pouzdavati se u B-ga za povoljan ishod stvari. To je delikatna ravnoteža koja se često ignorira. Neki ljudi inzistiraju na tome da sve učine sami, odbijajući prihvatiti ograničenja koja stvarnost nameće. Oni postaju frustrirani kada ne mogu kontrolirati sve, čak i kada logično razmišljanje ukazuje da ima stvari koje su van kontrole. S druge strane, neki ljudi koji shvate da ne mogu kontrolirati ishod mogu samo sjesti i ne činiti ništa. "Kakve koristi od toga?" kažu oni. "Ja tako i tako nisam u mogućnosti navesti stvari da ispadnu onako kako želim."

Menora nas uči ispravnoj ravnoteži. Mi moramo učiniti što možemo. Kad smo se iskreno potrudili, tada će nam B-g pomoći da to dovršimo. "B-g će vas blagosloviti u svemu što činite" (Pnz 15,18).

Baal Šem Tov koristi ovaj koncept kako bi objasnio prilično zagonetan stih u Psalmima. "Tvoja je, o B-že, dobrota, jer svakom čovjeku vraćaš po njegovim djelima" (Psalam 62, 13). Ako B-g nagrađuje osobu samo prema njenim djelima, to je jednostavno pravda. Na koji način je to dobrota?

Baal Šem Tov kaže da osoba pokreće djelo, ali ga B-g dovršava, a B-g tu osobu nagrađuje kao da je ona sama dovršila čitavo djelo. To je više od onoga što je osoba zaslužila, i to je B-žanska dobrota.■



Rabbi Dovid Goldwasser:

Prekasno

Hasam Sofer napominje da je moguće izvući važnu pouku iz popisa nekih stvari u Tabernaklu: *aron*, *šulhana* (stola) i *menore*. *Aron* je simbol Tore i njezinih *micvot*, što je na prvom mjestu u našim životima. Rambam izjavljuje (*Hilhos Talmud Tora* 1,8) da je uvijek obavezno učiti Toru, čak i ako je netko siromašan ili bolestan. *Šulhan* je simbol bogatstva. *Menora* je aluzija na mudrost Tore jer, kao što naši mudraci kažu (*Bava Batra* 25b): "Onaj tko želi biti mudar, treba se okrenuti prema jugu; ako želi obogatiti se, neka se okrene prema sjeveru. Način na koji će to zapamtiti jest to da je stol sjeverno od žrtvenika, a menora je južno." Ako je tako, zašto bogatstvo prethodi mudrosti Tore?

Hasam Sofer odgovora da baš kao što *Zevulun* (koji predstavlja one koji podržavaju Toru) prethodi *Jisroel* (koji zastupa one koji proučavaju Toru) u *Devarim* (33,18), tako podrška talmidei *hahamima* (izučavateljima Tore) i institucijama Tore mora prethoditi poučavanju ili učenju Tore.

Kako to razumjeti? Rabin Jisroel Salanter izjavljuje da je moguće pojesti *cholent* na Šabos i "progutati" čitav svoj udio u svijetu koji će doći. Napominje da je posve moguće pretjeranim uživanjem u zadovoljstvima ovog svijeta, iscrpiti svu nagradu koja čovjeka čeka u *olam haba*.

Rabin Hajim Schmulevitz pita: Je li vrijednost *micve* toliko beznačajna

da čovjek može potrošiti svu svoju nagradu preko jednog jela?

On objašnjava da je vrijednost neke *micve* razmjerna nečijim prioritetima u životu. Naša djela pokazuju kako procjenjujemo vrijednost zadovoljstva na ovom svijetu u odnosu na nagradu za *micvot*.

**Posve je moguće
pretjeranim uživanjem
u zadovoljstvima
ovog svijeta,
iscrpiti svu nagradu
koja čovjeka čeka
u olam haba.**

Na primjer, netko sjedi, uči Toru i iznenada ožedni. On otrči u dućan kupiti neko piće, ali dućan je zatvoren. Ode malo dalje do drugog dućana, poslije dvadeset minuta se vraća s limenkom *Coca cole* u rukama i nastavlja učiti. Tih dvadeset minuta prekinutog učenja Talmuda zbog pribavljanja slatkog pića, pokazuje da mu je piće vrednije od učenja. Kad taj čovjek jednom, poslije 120 godina, stane pred Nebeski sud, a njegove *micvot* i učenje Tore se usporede s užicima *olam haze*, rezultat bi mogao biti neugodan po njega.

S druge strane, ako osoba razumno raspodijeli svoje vrijeme i ne rasipa dragocjene minute učenja Tore na zadovoljstva, svaka minuta njegovog učenja Tore imat će neprocjenjivu vrijednost.





(nastavak s 24. stranice) **Rabbi Dovid Goldwasser: Prekasno**

Onaj tko poučava Toru, taj je *meza-ke et harabim* (donosi vrline mnogima), stječe ogromnu prednost, *zehut*. Nemoguće je procijeniti vrijednost njegovog učenja Tore, jer ne možemo procijeniti njegov napor, njegove borbe, sve ono kroz što je prošao. To je, kao što je rečeno u Danielu (12,3): "... Oni koji mnoštvo uče pravednosti, sjat će kao zvijezde uvijek i zauvijek."

Stoga *šulhan*, koji predstavlja one koji podržavaju Toru i omogućuju drugima da je uče, u prednosti su pred *menorom* koja podrazumijeva one koji izučavaju Toru.

Šlomo HaMeleh piše (*Kohelet* 7,2): "*Jer sjediti u okrilju mudrosti, jest sjediti u okrilju novca.*" Midraš *Kohelet Haraba* obrazlaže da onaj tko podupire nekog *talmid hahama*, iako za života nije i sam učio Toru, u budućnosti, na drugom svijetu, zaslužiti će da sjedne rame uz rame s velikim izučavateljima Tore u nebeskoj jezivi.

Rabin Jichak Elhonon Spector je u mladosti bio strahovito siromašan. U jednom trenutku nije imao dovoljno novca ni za kupovinu novih cipela. U nemogućnosti da hoda do ješive, *beit hamidraša*, bio je prisiljen ostati kod kuće, što mu je predstavljalo veliku smetnju.

U to je vrijeme tamo je bio i neki jako bogat mladić, također student te ješive. Kad je rabin Elhonon čuo da se taj uskoro ženi, prišao mu je i rekao: "Molim te, imaj suosjećanja za moju tešku financijsku situaciju. Ne mogu si priuštiti ni jedan par cipela. Znam da si kupio sebi nove

cipele povodom tvoje velike *simhe*. Ja te molim da mi daš stare cipele koje više ne trebaš, pa da mogu ići u *beit midraš*."

Bogati *hatan* ga je pogledao s velikim prezirom i rekao: "Kad bi otišao raditi, zaradio bi novac i ne bi ti trebali tuđi pokloni. Tako bi si mogao s vlastitim novcem kupiti cipele."

Mного godina kasnije, rabin Jichak Elhonon je postao čuveni *talmid haham* i *posek* u svojoj generaciji. Jednog je dana došao u Vilnu prikupiti novčanu pomoć za objavljivanje svojih spisa. Njegov dolazak je navijestio dolazak mase dostojanstvenika koji su mu željeli iskazati poštovanje. Izvještaji govore da se okupilo preko 20.000 ljudi koji su ga željeli pozdraviti. Bio je toliko istaknut i impresivan da je nadmašio počasti koje su se odavale caru prilikom njegova dolaska, pa je guverner Vilne, zapravo, Gaonu zabranio da se vrati u taj grad.

Među onima koji su Gaona došli pozdraviti, bio je i onaj bogataš iz ješive. Znao je da rabin Jichak Elhonon želi objaviti *sefer*, pa je poželio domoći se povlastice da upravo on pokrije sve troškove, uključujući tiskanje, distribuciju i reklamu.

Kad ga je rabin Jichak Elhonon prepoznao, odbio je njegovu ponudu i primijetio: "Zakasnio si."

Kad je onda, u mladosti, s onolikim prezirom odbio rabina Jichaka Elhonona, očito je tada i zauvijek izgubio izvanrednu priliku biti dio Gaonove Tore.■

Prevela Dolores Bettini





Rabbi David Sutton

Moć komplimentata

Poznati stih u Tehilim (34,15) na-
laže, סור מרע ועשה טוב – "Odvrati se
od zla i čini dobro."

Obično se objašnjava da ovo upo-
zorenje znači da se prije nego što
pokušamo "činiti dobro" prvo mora-
mo "okrenuti od zla". Odnosno, ne
bismo smjeli tražiti da se bavimo
iznimno dobrim djelima dok smo
još ukaljani grijehom. Na primjer,
vrlo je plemenito dati novac u do-
brotvorne svrhe, no osoba se prvo,
prije nego što pokuša učiniti velika
dobrotvorna djela, mora pobrinuti
da izbjegne nepoštenje u poslova-
nju. Zaista, *Bet Ha'levi* daje komen-
tar da se Parašat Mišpatim, koja ra-
spravlja o građanskom pravu, u To-
ri pojavljuje prije Parašat Teruma,
koja govori o doniranju materijala
za *Miškan*, kako bi poučila da se
osoba prvo mora vladati pravedno,
pošteno prije nego što da dobro-
tvorne donacije.

Međutim, Rav Shlomo Wolbe je u-
čio da su rabini musara drugačije o-
bjašnjavali koncept סור מרע ועשה טוב.
Oni su rekli da način da se posti-
gne עשה טוב je putem סור מרע. Ako se
osoba bori s određenom lošom oso-
binom, tada, umjesto da se usredo-
toči na opiranje toj sklonosti, savje-
tuje joj se da se usredotoči na su-
protnu osobinu. Na primjer, ako je
osoba nagle ćudi, tada umjesto da
se usredotoči na izbjegavanje ljut-
nje, trebala bi se usredotočiti na
stvaranje strpljenja u sebi. Ako oso-
ba otkrije da često ima sklonost gle-
dati neprikladne prizore, tada bi se,
umjesto da pokušava izbjeći gleda-
nje neprimjerenih prizora, trebala

usredotočiti na to da se navikne ra-
zmišljati o svetim stvarima, diviti se
B-žjem svijetu, razmatrati ideje To-
re, i tako dalje.

Živimo u vrlo ciničnom svijetu, u
kojem mnogi ljudi često govore na
negativan način, neprestano se žale-
ći i kritizirajući. Najbolji način da se
prevlada ova sklonost, koja muči
mnoge od nas, jest da se usredotoči-
mo da postupamo sasvim suprotno
– da govorimo lijepo, da dajemo
komplimente i pohvale, i da verbal-
no izražavamo divljenje i zahval-
nost ljudima i stvarima. Govoreći
lijepo s vremenom će dovesti do
toga da će loš govor biti odstranjen.

Šabat je posebno pogodno vrijeme
da to poduzmemo, da se navikne-
mo lijepo govoriti. Šabat započinje-
mo govorenjem kiduša, u kojem
odajemo hvalu Svemogućem za
stvaranje ovog prekrasnog svijeta.
Udaljavamo se od naših razočaranja
i poteškoća iz radnog tjedna i uzi-

mamo si vremena da izrazimo koli-
ko cijenimo i poštujemo za ovaj lije-
pi svijet i naše predivne živote.
Najbolje što možemo učiniti da nad-
vladamo sklonost da ne govorimo
lijepo je davanje pohvale. Šabat za-
počinje riječima hvale Hašemu i tre-
bao bi se nastaviti riječima hvale ka-
ko Hašemu, tako i ljudima u našem
životu, a to će izvršiti dubok utjecaj
na kakvoću našeg govora tijekom
čitavog tjedna.

Na nedavnom putovanju u Bnei-
Brak, s jednom grupom žena posje-
tio sam Rebecin Koledetsky, kćer
Rav Chaima Kanievskog. Jedna od
žena ju je zatražila savjet za očuva-
nje *šalom bajita* (mira u domu). Rebe-
cin je dala dva savjeta. Prvi je ויתור –
naviknuti se popuštati i ne inzistirati
na tome da stvari budu onako
kako on ili ona želi. Drugo, rekla je,
svatko bi trebao svakog dana svom
supružniku dati dva komplimenta.
Ovome bih mogao nadodati da kao





(nastavak s 26. stranice) **Rabbi David Sutton** Moć komplimenata

što na Šabat imamo dva kruha, na Šabat bismo trebali udvostručiti naše komplimente i svom supružniku dati četiri komplimenta. Šabat je pravo vrijeme da radimo na podizanju dobronamjernosti u govoru, pa bi bilo prikladno biti posebno darežljiv sa svojim pohvalama i komplimentima na Šabat.

U Artscrollovoj biografiji Rebecin Batsheve Kanievsky ima priča kako je jednog petka ujutro njezin suprug Rav Chaim pravio *sijum* na nekoliko *masehtot* (Talmudskih traktata) zajedno sa svojim *havrutom* (partnerom u učenju), Ravom Tzviem Yabrovom. Rebecin je za proslavu donijela kavu i kolač iz kuhinje, kao što bi to činila svaki put kad bi Rav Chaim radio *sijum*, no ovog puta je donijela izuzetno veliku šalicu kave koju nikada prije nije koristila.

U prisutnosti svih muškaraca u prostoriji, Rebecin je izjavila: "Chaim, razlog zašto sam donijela ovako veliku šalicu je taj što danas zaslužiš više kave jer si napravio *sijum*. Tako sam ponosna na tebe!"

Kasnije je Rebecin objasnila Ravu Yabrovu da je od presudne važnosti davati komplimente, a posebno je važno da žena daje komplimente svom mužu. Ona je inače, rekla je, nasamo davala komplimente Rav Chaimu, ali s vremena na vrijeme bi ga pohvalila i javno.

Rebecin je tada dala jednu izvanrednu izjavu: "Riječi koje žena upotrijebi da bi pohvalila svog muža najdragocjenije su riječi koje će u životu izgovoriti. Nema te situacije u kojoj jedan supružnik drugome daje previše pohvale."



Sjećam se da sam jednom čitao o nekom bračnom savjetniku koji je rekao da kad mu neki par kad dođe na razgovor može predvidjeti uspjehnost njihovog braka gledajući omjer komplimenata i kritika. Što broj komplimenata više premašuje njihove kritike, to je veća šansa da će uživati u sretnom braku. Pohvale i komplimenti od presudne su važnosti u vezi i to je najbolji način da prevladamo svoje prirodne negativne sklonosti.

Na Šabat, kada obitelj provodi vrijeme zajedno za stolom, imamo toliko dragocjenih prilika da poboljšamo kakvoću našeg govora. Trebali bismo se pobrinuti da ugodno međusobno razgovaramo, da dajemo komplimente jedni drugima, da iznesemo riječi Tore i da pozdravljamo jedni druge na topao i prijateljski način.

Netko bi se mogao zapitati ima li kakve vrijednosti u davanju komplimenata nakon što bude potaknut na slušanje predavanja o važnosti davanja komplimenata. Ako je i druga osoba slušala to predavanje i zna da se kompliment daje samo zato što je rabin podučavao da ima vrijednosti davati komplimente, kakav će učinak imati taj kompliment? (Ovo me podsjeća na duhovitu priču o mla-

diću koji je svog rabina zatražio savjet budući su on i njegova žena imali bračnih problema. Rabin je mladog muža savjetovao da svojoj ženi odnese buket cvijeća. Čovjek je učinio kako je rabin rekao i dok joj je pružao buket rekao joj je: "Evo, moj rabin mi je rekao da ti trebam kupiti cvijeće." Sasvim očito, ovo nije baš prošlo najbolje...)

Na ovo pitanje mogu odgovoriti na temelju mog osobnog iskustva. Kad god držim predavanje o komplimentima, uvijek mi nakon predavanja prilaze ljudi da mi daju kompliment. Očito, oni to čine jer su upravo slušali o važnosti komplimenata. No, svejedno se zbog toga dobro osjećam. Svi mi uživamo u komplimentima i kroz njih dobivamo ohrabrenje.

Jedna mi je osoba pričala o izvjesnom poslovnom čovjeku koji je pokušavao nešto prodati, pa je više puta dao komplimente kupcu. U jednom trenutku kupac je rekao: "Znam da mi daješ komplimente jer pokušavaš ostvariti prodaju, no od toga se dobro osjećam pa samo tako nastavi."

Kao što je rekla Rebecin Kanievsky, supružnici nikada ne mogu jedno drugom dati previše komplimenata. To vrijedi za sve vrste veza. Poradimo, dakle, na prevladavanju negativnosti kojom obiluje ovaj svijet kroz pozitivan način govora. Šabat je savršena prilika da se usredotočimo na davanje komplimenata ljudima oko nas, da hvalimo Hašema i da pozitivno govorimo o svemu u našim životima. ■



Rabbi YY Jacobson:

Pet pravila Tore o davanju

Gradonačelnik i rabin

U nastojanju da bolje razumije svoje židovske birače, gradonačelnik se obratio utjecajnom rabinu.

Rabin je pozvao gradonačelnika da provede Šabat u njegovom domu.

U petak navečer rabin je napravio kiduš (blagoslov) nad punom čašom vina. Zatim je nakon ribe nazdravio *lehajim* (Živjeli!) finim škotskim viskijem.

Uz glavno jelo došlo je i izraelsko vino. Nakon jela su izrekli blagoslov uz još jednu čašu vina.

Sljedećeg dana su napravili kiduš nad vinom u sinagogi.

Nakon službe, jeli su kreker s haringom i nazdravili nekoliko *lehajima* sa šnapsom.

Otišli su kući i rabin je napravio kiduš za svoju obitelj uz još jednu čašu vina, nekoliko *lehajima* nakon ribe, fini single malt uz šolet (varivo) i još malo vina za blagoslov nakon jela. A onda kad je pao mrak, još jedna čaša vina za havdala (kraj Šabata).

Gradonačelnik je rekao rabinu: "Divno sam se proveo! Hvala ti što si podijelio Šabat sa mnom. Još uvijek ne razumijem zašto ne možeš ugasi svjetla, ali razumijem zašto ne voziš!"

Uzmi novac

תרומה כה, ב: דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וזאת התרומה אשר תקחו מאתם...

Govori sinovima Izraela, i neka Mi uzmu prilog; od svake osobe čije srce je potiče na velikodušnost, uzet ćete Moj prilog.

Ovdje postoji nešto što očito ne odgovara uobičajenom. "Neka mi uzmu prilog" neobičan je izbor riječi. Prikladniji izraz bio bi "neka mi daju prilog", "v'jitu Li teruma."

Kroz povijest je predstavljeno mnogo objašnjenja. Dopustite da predstavim tri.

On posjeduje sve

מדרש רבה תרומה: יקחו לי - כתיב לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות. אמר הקב"ה לישראל: התנדבו ועשו המשכן, ואל תאמרו מכיסכם אתם נותנים דבר, כי משלי הוא הכל. לפיכך אמר 'ויקחו לי', משלי.

Midraš objašnjava: Budući da B-g zapravo posjeduje sve, nemoguće je govoriti o davanju Njemu bilo čega. Davanje obično podrazumijeva da sam ja vlasnik i prenosim to vlasništvo na nekoga drugog. Kada govorimo o Gospodaru svijeta, ne koristimo izraz "davanje". Umjesto toga, koristimo izraz "uzimanje". Mi uzimamo od B-ga da bismo dali B-gu. "Uzmite za Mene prilog" znači uzmite prilog od mene kako biste ga dali meni.

Najveće zadovoljstvo

Rabi Moshe Ishich (1508-1593), jedan od velikih rabina, učitelja i biblijskih komentatora u Cefasu u 16. stoljeću, predstavlja još jedan lijep odgovor.

Talmud navodi da se brak sklapa kada muškarac dâ ženi predmet koji ima novčanu vrijednost (danas dajemo prsten). Davanjem ovog dara, ona zakonski postaje udana za njega (naravno, samo ako joj ga je on dao i ona ga je primila s tom namjerom, i to u prisutnosti dva svjedoka). Što ako ona njemu dâ dar kako bi ga, da tako kažemo, "stekla"? To nema pravi učinak i ne uspostavlja brak. Ali

postoji jedna iznimka. Ako se on smatra osobom visokog statusa, do te mjere da ako bi bio voljan prihvatiti dar to bi se smatralo velikom čašću za darivatelja, ako bi mu žena dala predmet koji ima novčanu vrijednost i on bi ga prihvatio, to bi se smatralo kao da je on njoj dao dar. Osjećaj da mogu nešto učiniti za ovu izvanrednu osobu, da mogu nešto pridonijeti Njemu, vrijedi puno, ponekad i neizmjereno mnogo. Jer većina ljudi bila bi spremna platiti za takvu čast. Time što on nešto uzima od nje, on joj u biti nešto daje.

קידושין ז, א: באדם חשוב עסקינן דבהיה הנאה דקא מקבל מתנה מינה גמרה ומקניא ליה נפשה.

Kaže Alshich: Ideja da čovjek može nešto dati B-gu je van pameti. Apsurdnija je to nego reći da čestica prašine može biti značajan dar čovjeku. Ovdje imate Stvoritelja sve-mira, beskonačnog, vječnog, bezgraničnog, koji nam govori, želim tvoje prilog, trebam tvoje zlato, srebro i bakar. Možete nešto učiniti za Mene. Ne postoji dar na svijetu poput dara spoznaje da moje davanje ima smisla i B-gu je značajno. Ja dajem prilog, ali zapravo ja uzimam, "v'jikh-hu," prilog.

Davanje je primanje

Ovdje postoji još jedna važna poruka. Davanje je oblik uzimanja. Ne dajete mi prilog; kaže B-g. Dajući za Moje svrhe, vi uzimate. Ili kako to Midraš, kako je poznato, kaže:

מדרש רבה רות ה, ט: תני בשם רבי יהושע, יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית, שכן אמרה רות לנעמי 'שם האיש אשר עשיתי עמו היום', ולא אמרה אשר עשה עמי אלא 'אשר עשיתי עמו', הרבה פעולות והרבה טובות עשיתי עמו בשביל שהאבילי פרוסה אחת.



(nastavak s 28. stranice) **Rabbi VY Jacobson** **Pet pravila Tore o davanju**

Više od onoga što dobročinitelj čini za siromaha, siromah čini za dobročinitelja.

Kada dajemo, dobivamo puno više. Kada dajemo, naši životi se uzdižu na višu, dostojanstveniju, božanstveniju razinu. Ako čovjek da osobi donaciju, novac je privremena stvar. Možda joj plati sljedeći obrok; možda joj plati stanarinu ili školarinu. To dođe i prođe. S druge strane, osoba koja 'daje', ona prima nešto vječno. Ona daje nešto svojoj duši što je neprocjenjivo, ona stječe odnos s B-gom koji je bezvremenski, i prima nagradu kako na ovom svijetu tako i na svijetu koji dolazi i traje vječno.

Ova točka je naglašena prvi puta kada Tora prenosi priču o davanju. A koja je prva priča o velikodušnosti u Tori? To je priča kada Abraham poziva tri gosta u svoj šator, da se odmore u hladu, da jedu i piju. To je prvi otvoreni spomen čina dobrote u Tori.

Kada pogledamo tu priču, uočavamo nešto neobično. Tri puta u priči, Tora ponavlja frazu "uzimanje". "Neka se uzme vode" (jukah na me'at majim). "Uzet ću kruha (vae-kah pas lehem)," itd. Kakav je to način izražavanja? Abraham je trebao reći: "Dat ću vode!" "Dat ću kruha!"

Odgovor je, naravno, da Abraham usmjerava svoju djecu za sve buduće generacije. Djeco moja, morate znati da kada pomažete nekome drugome, vi ne dajete; vi uzimate. Najveći dar koji možemo dati sebi je život ispunjen ljubavlju i brigom za druga ljudska bića. Više od onoga što domaćin čini za gosta, gost čini za domaćina.

To vrijedi i za naše brakove: kada su muž i žena predani davanju jedno drugome, često su sami iznena-

đeni koliko primaju samim činom davanja drugome. Ljubav koju dajemo je jedina ljubav koju zadržavamo.

Ili, kako je to rekao Winston Churchill: Živimo od onoga što primamo, ali život stvaramo onim što dajemo.

Postoji lijepa priča o velikom viktorijanskom anglo-Židovu, Sir Mosesu Montefioreu. Montefiore je bio jedna od najistaknutijih ličnosti devetnaestog stoljeća. Bliski prijatelj kraljice Viktorije, koja ga je imenovala i vitezom, postao je prvi Židov koji je postigao visoku dužnost u gradu Londonu. Njegova filantropija protezala se i na Židove i na nežidove, a na njegov stoti rođendan, The London Times je posvetio uvodnike njemu u čast. "Pokazao je", rekao je Times, "da su vatreni judaizam i domoljubno građanstvo apsolutno usklađeni jedno s drugim."

Jedna je misao bila posebno dirljiva: Netko ga je jednom upitao: "Sir Moses, koliko vrijedite?" Moses je malo razmislio pa naveo brojku. "No, zasigurno", rekao je njegov sugovornik, "vaše bogatstvo mora biti mnogo veće od toga." Uz osmijeh, Sir Moses je odgovorio: "Niste me pitali koliko posjedujem. Pitali ste me koliko vrijedim. Stoga sam izra-

čunao koliko sam dao u dobrotvorne svrhe ove godine."

"Vidite", rekao je, "mi vrijedimo onoliko koliko smo spremni podijeliti s drugima."

I ovo je ono čemu nas Tora uči izrazom "v'jikh Li teruma", uzmite priloga za mene. Bilo da osoba daje pojedincu ili B-žjoj instituciji, ona zapravo prima jednako, ako ne i više, od onoga što daje.

Umjetnička slika

Postoji slika iz 1891. velikog umjetnika Georgea Fredrica Watta, koja nosi naslov: Sic Transit Gloria Mundi - "Tako prolazi slava svijeta." Slika prikazuje stol s pokrovom preko nepomičnog tijela. Lice preminulog se ne vidi; na pokrovu se naziru tek obris. Oko slike su simboli koji daju naslutiti priču o životu tog čovjeka. Bio je imućan čovjek, bio je kulturni i volio je umjetnost. Oko gornje tri strane slike, Watts je napisao sljedeće natpise: "Što sam potrošio, imao sam; što sam zadržao, izgubio sam; što sam dao, imam."

Nedavno je drugi najbogatiji čovjek na svijetu, Warren Buffet, najavio da će donirati veći dio svog bogatstva od 42 milijarde dolara za *charity* - dobrotvorne svrhe. Buffetova najstarija kći, Susie, odmah je promijenila ime u Charity...





(nastavak s 29. stranice) **Rabbi YY Jacobson** **Pet pravila Tore o davanju**

Pet vrsta davanja

Ipak, postoji davanje i postoji davanje.

Riječ *teruma*, koja znači prilog, obično se koristi u Tori da opiše obvezu koju Tora nameće svim poljodjelicima i vlasnicima polja u Svetoj zemlji da daju postotak svih proizvoda *kohanim*, svećenicima, koji su služili kao učitelji i kao sluge u Svetom hramu. Dva posto svih žitarica, voća i povrća davalo se *kohenu*, za njega, njegovu obitelj i životinje. To se zvalo *teruma*.

Na samom početku talmudskog trakta koji se bavi zakonima o *teruma*, *mišna* navodi pet osoba koje ne smiju odvajati desetinu. Ovaj zakon je izveden iz uvodnog stiha odjeljka *teruma*.

מסכת תרומות פרק א משנה א: חמישה לא יתרמו; ואם תרמו, אין תרומתן תרומה: החירש, והשוטה, והקטן, והתורם את שאינו שלו, והנוכרי שתרם את של ישראל, ואפילו ברשותו--אין תרומתו תרומה.

Postoji pet vrsta osoba koje ne bi trebale odvajati *teruma*, pa čak i ako to učine, urod koji su odvojile ne smatra se zakonskom *teruma*:

Gluho-nijema osoba (koja često nije svjesna svoje okoline); mentalno zaostala osoba (koja nije svjesna što radi); dijete (kojem također može nedostajati potpuno razumijevanje onoga što radi); osoba koja odvaja *teruma* od uroda koji joj ne pripada (bez dopuštenja vlasnika) i ne-Židov koji je odvojio *teruma* od proizvoda koji pripadaju Židovu, čak i uz njegovo dopuštenje (jer čin odvajanja *teruma* mora obaviti Židov, baš kao i stavljanje *tefilina* ili pravljenje *kiduša*).

ירושלמי תרומות פרק א הלכה א: חמשה לא יתרמו בו. ר' שמואל בר נחמן שמע

לכולהון מן הכא. דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה פרט לגוי. מאת כל איש פרט לקטן. אשר ידבנו לבו פרט לחרש ולשוטה. וזאת התרומה אשר תקחו מאתם פרט לתורם את שאינו שלו.

פירוש רבינו עובדיה מברטנורא: החרש והשוטה והקטן בו - כולו מחד קרא נפקא לן דכתיב (שמות כה ב) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו. אל בני ישראל פרט לנכרי, מאת כל איש פרט לקטן, אשר ידבנו לבו פרט לחרש ושוטה שאין בהם דעת להיות נודבין. וקטן לא מצי ממעית מאשר ידבנו לבו, דאיכא קטן שהגיע לעונת נדרים שיש לו דעת להיות נודב. וזאת התרומה אשר תקחו מאתם פרט לתורם שאינו שלו. ¹הנכרי שתרם את ישראל ואפילו ברשותו - של ישראל שעשאו ישראל שליח לתורם, אין תרומתו תרומה. דכתיב (במדבר יח) כן תרימו גם אתם, גם לרבות שלוחכם, מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית:

Svaki zakon u Tori može se razumjeti na fizičkoj, praktičnoj razini, ali također i s emocionalnog i duhovnog gledišta. Ovdje, u ovoj Mišni, imamo nevjerovatan prikaz pet vrsta davanja koja potkopavaju sam cilj velikodušnosti, i okaljavaju taj vrlo plemeniti čin.

Novac i bogatstvo su veliki blagoslovi. B-g vam je dao priliku da pomognete njegovoj djeci, da učinite toliko dobročinstava, da izgradite *jidiškajt* i da doneste promjenu na bolje. Ali kao i svaki blagoslov, on dolazi sa svojim izazovima. Mišna ovdje ocrta pet čestih zamki koje mogu uzrokovati da svi mi posrne-mo, uključujući i one od nas koji su blagoslovljeni bogatstvom, financijskim bogatstvom ili drugim oblicima bogatstva.

Gluhi

Prvi je "hereš", davatelj koji nije u stanju čuti. Ovdje se ne radi o nekome tko je fizički gluh, već o onome tko je emocionalno gluh (i nijem).

On je pojedinac koji je "gluh" na nevolje drugih, ravnodušan prema agoniji drugog, ne obazire se na srce druge osobe. Čak i kada daje, to je zbog dužnosti, ili krivnje, ili društvenog pritiska, ili iz navike, ili pokušava "ugoditi" B-gu i dobiti Njegovu nagradu, ali ne zato što je on ili ona osjetljiv na bol drugoga. Njegov budžet ima potpunu vlast nad njegovim životom. Računovođa mu kaže koliko se dobrotvornog priloga odbija od poreza, i ma što se dogodilo, on neće ići dalje od te brojke. Nikakva hitnost i nikakve molbe neće ga potaknuti. Njegovo davanje za tu godinu završeno je i on ga neće povećati ni za dolar.

Ono što je "hereš", gluhi čovjek, dao je vrijedno, ali činjenica da on ima određen iznos za svetu svrhu i da nije u stanju čuti plač, čini njegovo davanje nedostojnim naziva *teruma*. (*teruma* znači prilog, a znači i uzdizanje. Ova vrsta davanja neće ga uzdići.)

Idiot

Drugi je "šote", budala, idiot. To se odnosi na osobu koja daje bez *sehela*, daje bez da pri tom koristi zdravi razum. Ona ne daje; ona rasipa. Može dati puno, ali daje pogrešnim ljudima, za pogrešne ciljeve. Ona rasipa, ali samo na ono na što ne treba rasipati.

Ona može potrošiti 25.000 dolara na odmor bez da trepne. Ali kada je ješivi koju pohađa njezino djetetu potrebno dodatnih 1.000 dolara, kada je siromašnoj obitelji potrebno 500 dolara, ona će odugovlačiti mjesecima.

Postoje muškarci i žene koji daju da zaštite mačke i pse lualice, što može biti jako lijepo, ali ti isti ljudi neće pomoći svojoj vlastitoj braći i sestrama u nevolji. Postoje stotine



(nastavak s 30. stranice) **Rabbi YY Jacobson** **Pet pravila Tore o davanju**

tisuća židovske djece koja ne primaju osnovno židovsko obrazovanje jer si roditelji ne mogu priuštiti školarinu za privatnu školu. Ponekad će neki židovski magnat donirati 150 milijuna muzeju, kada bi se taj novac mogao iskoristiti da se 100.000 židovske djece zauvijek održi židovskom! Davanje muzejima je divno; ali to bi trebalo biti vaših drugih 150 milijuna, a ne vaših prvih. Morate davati sa *sehelom*, morate imati prioritete. Ne možete biti "zbunjeni" davatelj.

Maloljetnik

Treći je *katan*, djetinjasti ili nezreli davatelj. "Mladenčki" donator daje da bi ostavio dojam i dobio potvrđivanje. Njemu nedostaju vizije, zrelosti i perspektive u njegovom davanju. Naravno, svaka osoba koja daje zaslužuje priznanje i pohvalu. Ali kada je jedini motiv za davanje nezasićena glad za javnim laskanjem i veličanjem, to je ponižavajuće za osobnost i štetno za karakter te potkopava samu donaciju. Vrijedne dobrotvorne organizacije, nažalost, nemaju izbora nego da udovoljavaju napuhanim egoima ovih bogatih maloljetnika.

Jednog rabina su pitali zašto se ponizuje pred određenim bogatim neznaalicom? Odgovorio je da kada čovjek mora pomesti krava, mora se sagnuti...

Zašto neki ljudi daju samo ako im se klanjate? Zašto se neki od njih uvrijede ako ste nešto učinili pogrešno i nikada vam više neće dati ni centa? Samo zato što imate novac, dopušta li vam to da ostanete dojenčice i da nikada ne odrastete i sazrijevate?

Još uvijek sam oštrog uma

Priča:



Bio jednom jedan vrlo bogati Židov. Ljudi bi mu dolazili po zajmove, po financijske usluge, po prilike za ulaganje itd. Ali ljudi bi mu također dolazili da dobiju savjete o svim vrstama životnih dilema. Savjetovali bi se s njim o pitanjima od obrazovanja do harmonije u braku, od poslovnih pothvata do emocionalnog zdravlja i religije.

Jednog dana, nažalost, on je izgubio sav svoj novac. I gle čuda, ljudi su mu prestali dolaziti.

Okrenuo se prijatelju i rekao: Razumijem zašto su ljudi prestali dolaziti po novac; ovih dana nemam novca. Ali ne razumijem, zašto su prestali dolaziti po savjet?! Možda nemam novca, ali nisam izgubio svoju mudrost i oštroumnost?

Idite objasnite ovom jadnom čovjeku da on nikada nije imao za ponuditi nikakvu značajnu mudrost. Ali kad imate novac, odjednom sve što izađe iz vaših usta je tako oštroumno. Svaki savjet koji date je božanska logika. Vaši osjećaji i vaša gledišta su vrijednija od svih...

A tužno je što neki bogati ljudi zapravo vjeruju u to. Ako ste dijete, ako nikada niste radili na sebi i razvijali se, možete iskoristiti svoj novac da zasjenite svoj urođeni osjećaj neadekvatnosti. Vaš novac vam omogućuje da prikrijete svoju površnost, svoju nesigurnost, svoju sitničavost, malo duže od većine ljudi, ali ne zauvijek.

Prijevara

Četvrti je "hatorem et še'eno šelo", onaj koji daje ono što mu ne pripada. To se odnosi na osobu koja raspodjeljuje bogatstvo koje je zaradila od ljudi koje je eksploatirala, manipulirala njima, varala ih ili ih opljačkala. Ona daje prljav ili "oprani" novac.

Konobari i radnici na parkiralištu kažu da prevaranti i oni koji reketa-re daju vrlo dobre napojnice. Zašto i ne bi? Oni ionako ne daju svoj novac! Kako došlo, tako prošlo.

Naravno, bolje je da daju novac u dobrotvorne svrhe nego da sav "plijen" zadrže za sebe, ali njihovo davanje se ne može okarakterizirati kao *teruma*. Ono je teško okaljano. Ne-košer novac ne postaje košer ako



(nastavak s 31. stranice) **Rabbi YY Jacobson** **Pet pravila Tore o davanju**

ga podijelite s drugima.

Vaša dužnost prema svom narodu

Konačno, dolazimo do posljednje kategorije: "Nahri šetoram et šel jisrael." Ne-Židov ne bi trebao davati *teruma* za Židova. To predstavlja uobičajeni problem: Postoje Židovi koji daju samo ili uglavnom nežidovskim ciljevima. Oni doprinose tisuće i milijune nežidovskim dobrotvornim organizacijama, a nešto sitno poduzećima koja pomažu njihovom vlastitom narodu. Naravno, Židov bi trebao doprinositi univerzalnim dobročinstvima i institucijama. Trebali bismo davati svim dobrim ljudima i u sve dobre svrhe. Međutim, treba voditi računa o tome da se pronađe prava mjera u raspodjeli svog bogatstva. Ne hranite djecu svojih susjeda, a svoju ostavljate gladnom. Židovskom svijetu treba toliko toga. Mi imamo toliko problema. Gubimo milijune zbog asimilacije i apatije. Ima puno bogatstva, ali ima i velike siromaštine. Toliko se židovskih pojedinaca i institucija strašno muči. Borba Izraela za opstanak je tako hitna. Židov koji daje sve od sebe da pomogne nežidovskim dobrotvornim kampanja-

ma, a malo ili ništa židovskim, je bjeGUNac. Vi nosite 3000 godina stare gene Židova. Ne dugujete li nešto svojim precima, svom narodu?

Izgubljeni zaručnički prsten vrijedan 8000 dolara

Želim podijeliti s vama priču koja se dogodila prošli tjedan.

Prošlog četvrtka, 8000 dolara vrijedan zaručnički prsten jedne žene iz Jeruzalema koja se treba udati sljedeći mjesec slučajno je neprimijećeno upao u smeće. Kada je buduća mladenka shvatila svoju pogrešku, obitelj je u panici otrčala do kontejnera za smeće, da bi tamo otkrila da je smeće već odvezao smetlarski kamion.

Shrvana obitelj mladenke nazvala je općinu, koja je pristala isprazniti sadržaj kamiona za smeće u gradskom skladištu.

Sestra mladenke objavila je poruku na raznim oglasnim pločama po susjedstvu, moleći jeruzalemljane za pomoć u traženju prstena - što je smetlarski ekvivalent traženju igle u plastu sijena.

Sestra je preklinjala: "Zaručnički prsten vrijedan 6000 funti [8.541

dolara] koji pripada mladenki koja se treba udati sljedeći mjesec se izgubio. Molim vas, ako bi netko htio doći tražiti ga u kamionu za smeće (sigurno je tamo!) koji je parkiran u Givat Shaulu (četvrti u Jeruzalemu)."

Ubrzo se vijest o izgubljenom prstenu proširila internetom. Deseci volontera proveli su sate pretražujući sadržaj kamiona za smeće. Bilo je to nevjerovatno! Deseci ljudi su dobrovoljno dali svoje vrijeme pa pretraživali i pretraživali kako bi pomogli mladenki koju ne poznaju.

Ali, nažalost, bezuspješno. Prsten je nestao...

Mogao bih na ovom mjestu završiti priču. Iznio sam svoju poantu. Pojavljivanje ovih stranaca je nešto što nadahnjuje. Ali priča ne završava ovdje.

Jedan draguljar, koji je čuo za muke mladenke, ponudio je da joj besplatno da zamjenski prsten. Čuo je da nije mogla pronaći prsten i rekao je da će ga zamijeniti besplatno.

Zamislite to!

Mogao bih priču završiti ovdje. Iznio sam svoju drugu poantu.

Ali evo kraja priče.

Sve se to dogodilo prošlog četvrtka. U petak, sljedećeg dana, jedan je čovjek šetao pored kontejnera za smeće u Geuli (drugoj četvrti u Jeruzalemu). Pronašao je prsten pored kontejnera. Ali na njemu nije bilo imena, pa nije znao kako ga vratiti vlasniku.

Na Šabat, član obitelji spomenuo je priču o jadoj mladenki, i ovaj je čovjek zbrojio dva i dva.

Nakon Šabata, vratio je prsten mladenki.■





Rabbi Chanan Morrison, Rav Kook Torah:

Prebivat ću u njihovoj sredini

Zašto nam je B-g zapovjedio da sagradimo Hram?

Predstavljajući Hram i njegove posude, Tora navodi svrhu ove svete građevine:

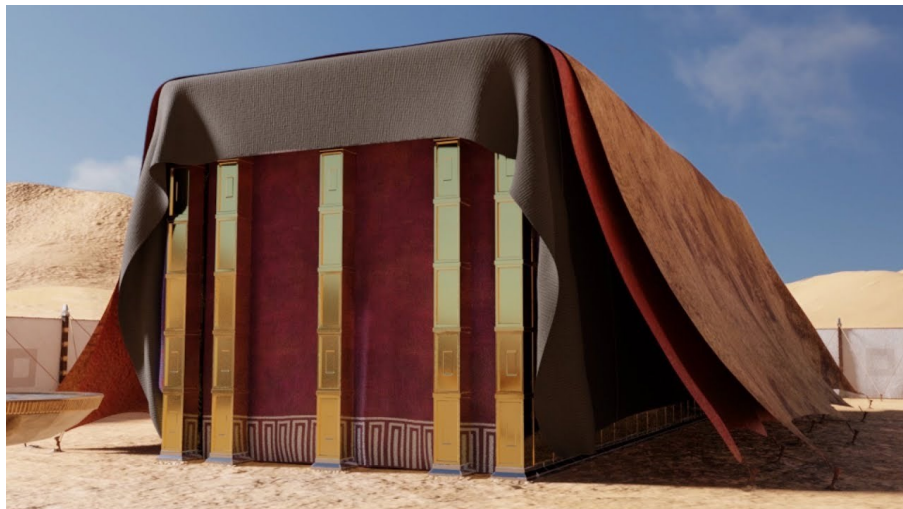
"Napravite Mi Svetište - i Ja ću prebivati u njihovoj sredini" (Izl. 25:8).

Cilj Hrama bio je omogućiti da B-ža Prisutnost prebiva u svijetu. Mikdaš je trebao "otvoriti" kanale komunikacije s B-gom: prosvjetljenje, proročansko nadahnuće (ruah hakodeš) i proroštvo (nevu'a).

Tri kanala

Rav Kook je razumio razliku tri različita kanala B-žanske komunikacije. Svaki od ovih kanala odgovara određenoj posudi u Hramu.

1. Prvi kanal odnosi se na najsvetiju posudu u Hramu: Kovčeg Saveza u Svetinji nad svetinjama, u kojem su se nalazile luhot (ploče) s Gore Sinaj. Iz Kovčega je izvirao najviši stupanj proročanskog viđenja, kristalno jasno proroštvo koje je samo Mojsije imao povlasticu primiti. Kao što je B-g rekao



Mojsiju:

"Ondje ću se s tobom sastajati i govoriti ti s vrha pomirilišta, između dva kerubina što su na Kovčegu svjedočanstva" (Izl. 25:22).

Ova jedinstvena razina proroštva izvor je objave Tore svijetu.

2. Drugi kanal odgovara posudama izvan Svetinje nad svetinjama, posebno *menori*, simbolu prosvjetljenja i mudrosti. Ovaj kanal za širenje mudrosti Izraela protezao se izvan unutarnjeg svetišta i obuhvaćao kodeš područje

Hrama.

3. Posljednji kanal odnosi se na kadioni žrtvenik. Ovo je kanal *ruah hakodeša*. Fenomen proročanskog nadahnuća - koje izvire iz najdubljih dubina duše - usporediv je s unutarnjom službom tamjana, koja se obavljala tajno unutar Svetišta (- דָּבָר שֶׁבְּהִשָּׁאִי - vidi Joma 44a).

Pomirenje na Jom Kipur

Posebna služba u Hramu koja se obavljala na Jom Kipur ima za svrhu postići potpuno pomirenje. Ona teži očistiti i pročistiti sve tri razine komunikacije između čovjeka i B-ga.

Iz tog razloga, Veliki svećenik bi prskao krv od jomkipurskih žrtava upravo na ova tri mjesta u Hramu:

Između poluga Kovčega Saveza;

Na zavjesu *parohet* koja je odvajala Kodeš - uključujući *menoru* - od Svetinje nad svetinjama;

Na Žrtvenik tamjana.■

(Prilagođeno iz Olat Re'iyah vol. I, str. 167-168).



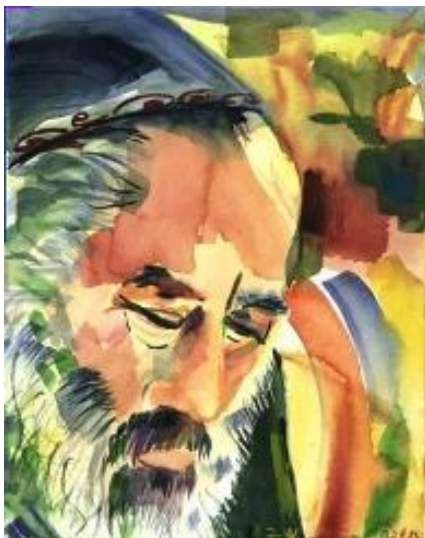
Rabbi Shlomo Carlebach:

Pravi Židov

Gospodaru svijeta ne treba da mu stalno govorimo "Hvala B-gu". Njemu nije potrebno da skrivamo svoju bol ili svoje veselje. Što zapravo *Ribono Šel Olam* (Gospodar svijeta) želi od nas? On želi da budemo autentični...

Evo jednog od najdubljih učenja svetog R. Menachema Mendela iz Kotzka. Svi mi znamo da je važno vršiti *micvos* (dobra djela), kako bismo izvršili B-žje zapovijedi. Ali za haside Kotzkera postoji dublje pitanje: Odakle proizlazi vaša služba B-gu. Držite li Njegov Zakon iz navike ili *micvos* činite sa svim svojim srcem?

Vidite kako je to – ponekad nije najvažnija stvar koliko dobrog ili lošeg radite nego koliko svijetla leži skriveno u vašoj najdubljijoj nutrini.



Što je stalno unutar vas?

Ako dubina vaše unutrašnjosti *mamash* (stvarno) sja onda vi možda možete otvoriti vrata B-žjem svijetlu da ispuni cijeli svijet. Možda možete pomoći da dođe Mašijah. Ali

imate biti povezani sa svojom nutrinom. Jer sve što radimo mora poteći iz same biti, srži naših bića.

Tako vas u Kotzku nitko ne bi pitao koja ste vrsta Židova, koliko Tore znate ili koliko zakona držite. Kotzker haside zanima samo jedna stvar. Dolaze li vaša djela iz srži vaše duše, iz mjesta duboko u svima nama koje jedino zna najdublju istinu, najsvetiju stvarnost? Odnosno, oni bi pitali jeste li uistinu autentični? Jeste li istinski Židov...?

Jednog određenog dana svake godine R. Yitzchak Zelig Morgenstein iz Sokolova, praunuk R. Menachema Mendela iz Kotzka, priredio bi posebnu gozbu za sve svoje haside. Jeli bi najbolju hranu, pili najbolje vino. A onda bi Rebe rekao: "Mi smo večeras ovdje iz poštovanja prema *jarcajtu* (godišnjici smrti) Moshelea vodonoše. Ispričao sam vam njegovu priču tisuću puta, ali molim vas oprostite mi – *lekoved* (u čast) Moshelea, moram ju ponovo ispričati...."

Još dok sam bio vrlo mlad postao sam rabin u Sokolovu i preselio se tamo iz Kotzka. Onda sam bio vrlo strog Kotzker *hasid*, i moj mi je sveti pradjed prenio jedno učenje za koje mi je rekao da ga zauvijek zapamtim. Što B-g voli najviše na svijetu? Samo ono što je istinsko. I tako kada sam došao u sinagogu mog prvog Šabata u Sokolovu, tražio sam samo jednu stvar: istinskog Židova.

Krenuo sam od prednjih redova u sinagogi gdje su sjedili svi veliki učenjaci i bogati, uvaženi ljudi. Oni

su svakako bili posebni, možda čak na vrlo visokoj razini. Ali da li su se doimali istinskima? Da vam kažem istinu, baš i ne...

Prošao sam kroz cijelu sinagogu, pozdravljajući svakoga. Prošao sam pored svih siromašnih ljudi koji su sjedili skroz otraga. Svi su *Jiden* (Židovi) bili fini, ljubazniji od najljubaznijih. Ali, da li su se oni doimali istinskima? Meni, nažalost, nisu. To mi je *mamash* slomilo srce, pomislio sam da ću ostatak svog života morati provesti u mjestu u kojem nema niti jednog istinskog Židova.

Odakle proizlazi vaša

služba B-gu?

Držite li Njegov Zakon

iz navike ili *micvos*

činite svim svojim srcem?

I onda, baš kada sam se spremao napustiti sinagogu ugledao sam jednog *Jidelea* kako sjedi sam iza peći, čitajući psalme. Bio je to jedan običan Židov. Ali ja nisam mogao vjerovati! On je *mamash* bio istinski! On je molio iz cijelog svog srca. I on je sjao B-žjim svijetlom.

Donio sam odluku da je to jedini čovjek u gradu s kojim moram upoznati. Zato sam otišao ravno do njega i pružio mu ruku: "Dragi moj prijatelju, ja sam novi rabin ovdje. Možeš li mi reći kako se zoveš?"

On nije čak ni podigao pogled sa svog molitvenika, samo je promrm-ljao, "Ja sam Moshele, Moshele vodonoša."



(nastavak s 34. stranice) **Rabbi Shlomo Carlebach: Pravi Židov**

"Moshele, tako mi je drago što sam te upoznao. Pričaj mi o sebi."

Tišina. On je samo nastavio govoriti psalme.

Pokušavao sam navesti Moshelea da razgovara samnom, ali on se nije odazivao.

Možda je mislio da nisam dovoljno stvaran za njega. Mislim da je na kraju izgubio strpljenje, zatvorio je svoju knjigu psalma i otišao.

Poslije toga sam još toliko puta pokušao upoznati Moshelea. Bilo mi je to zaista važno. On je bio najstvarniji *Jidele* u čitavom gradu. Ali nikada ga nisam uspio navesti da odgovori. Možda je bio toliko skroman da jednostavno nije mogao vjerovati da bi novi rabin želio imati bilo što s njim. Kad god sam ga vidio u sinagogi, uvijek sam mu pokazivao da želim razgovarati s njim, pitajući ga kako je. Ali on bi samo rekao, "Baruh Hašem" (Hvala B-gu) i nastavio sa svojom molitvom.

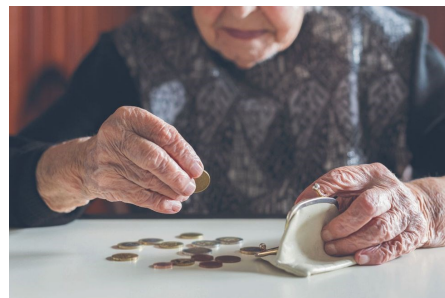
Jedne zimske noći, mnogo godina kasnije, otišao sam u dugu šetnju skroz do predgrađa Sokolova. Na povratku sam primijetio jednu vrlo trošnu kolibu iz koja je sjala svjetlost. Bio sam znatiželjan pa sam prišao bliže i pogledao kroz jedan napukli prozor. I gle – bila je to Mosheleova kuća! Činilo se kao da nešto slavi. Stajao je u sredini sobe držeći u ruci čašu vina, a svi priprosti *Jiden* grada...svi krojači, drvosječe, vodonoše...plesali su oko njega i pjevali iz sveg glasa. I ponovo sam mogao vidjeti kako Moshele *mamash* sja.

"*Gevalt*" (sjajno) pomislio sam. Možda mi je ovo prilika da ponešto saznam o Mosheleu. I zato sam otišao okolo do prednje strane kolibe i pokucao na vrata. Kad je Moshele vidio tko tu stoji njegovo se lice jako zacrvenjelo. Pokazao mi je da uđem bez da je izrekao ijednu riječ, a onda je uspio promucati: "Ja ... ja ...sveti Rebe, nisam mogao niti sanjati da biste vi ... mislim ... ne mogu vjerovati da ste me vi došli posjetiti ... ja ne zaslužujem takvu čast ...".

"Dragi Moshele," odgovorio sam. "Zapravo je **meni** čast biti u tvojoj svetoj kući. Ali kaži mi nešto. Vidio sam s ceste da imaš zabavu. Što slaviš večeras?"

Izgledalo je kao da ni jedan drugi gost nije znao ra-zlog zabave, jer su se svi skupili oko Moshelea dok je on pripovijedao ovu priču:

"Rebe, htio bih da znate da su moji roditelji umrli dok sam bio još vrlo mlad. Ja nikada nisam imao pravi dom, spavao sam po ulicama i prosio za hranu. Ponekad bih otišao



u sinagogu i dobri ljudi tamo su me naučili da bar malo znam kako moliti, i kako da kazujem psalme. Ali to je sve što sam ikada naučio – nikada nisam imao nekoga da me nauči više.

Kada sam odrastao tijelo mi je postalo snažno. I zato sam počeo raznositi vodu. Nisam zaradio puno novaca, ali barem više nisam morao prositi. Onda sam sreo najdivniju ženu i mi smo se vjenčali. Sveti gospodar, trebali ste vidjeti moju ženu kada sam je oženio. Bila je toliko lijepa, *mamash*, izgledala je poput kraljice. Dobili smo sedmoro djece, dražesnije od najdražesnijih, slađe od najslađih. Kada su se rodili izgledali su poput malih anđela.

Ali moja žena više nije lijepa. I moja djeca više ne izgledaju kao slatki anđeli. Mršavi su poput šiba, i oči su im stalno crvene jer toliko mnogo plaču zbog hrane. Ja radim naporno koliko god mogu, *šlepajući* (prenoseći) vodu, ali ne mogu zaraditi dovoljno da ih zbrinem, da im pomognem. Rebe, oni mi *mamash* slamaju srce. Ja ne mogu podnijeti njihovu glad, njihovu tugu, njihovu bol....■

(nastavak sljedeći tjedan)

Prevela Tamar Buchwald





Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: TERUMA

Parašat Teruma početak je novog razdoblja izgradnje i stvaranja sebe samih iznutra prema van - vrijeme za obnovu.

Zadaća za ovaj tjedan je učenje zakona uspjeha u svakodnevnom životu: poslu, obitelji i vlastitom napredovanju.

Ovotjedna paraša Teruma počinje riječima: "Kaži Izraelcima da uzmu žrtvu za mene... I neka mi načine Svetište da mogu boraviti među njima". Zohar je u paraši Teruma postavio temelje jednog od najvažnijih načela nečijeg uspjeha. Ovo načelo će odrediti da li ćemo se na posljertku naših dana moći osvrnuti unatrag s osjećajem da smo proživjeli ispunjen život, a ne život koji je besciljan i bolan.

Tajna leži u riječi Teruma, koja znači "donacija". Međutim, na hebrejskom je gramatički korijen te riječi (ה.ר.מ. HRM), što znači "podići". Zohar objašnjava da se riječ Teruma može čitati i kao: Tarom He (uzdizanje slova ה he). Prema kabali, slovo ה zadnje ה u B-žjem imenu - יה-וה (יה-וה) predstavlja sefiru Malhut, koja simbolizira našu fizičku stvarnost, naše želje, žudnje i potrebe.

Ari objašnjava da je fizička stvarnost koju doživljavamo, stvarnost koja odražava ograničenja naših osjetila, rezultat položaja slova he - ה u Drvetu Života:

1. Kad se he nalazi na svom izvornom mjestu - na kraju B-žjeg imena יה-וה i povezano je s drugim slovima - u našem životu sve funkcionira savršeno, postoji tok svje-



tlosti, obilje; tada osjećamo cjelovitost.

2. Kada je he - ה, Malhut, u stanju progonstva, nepovezano i prognano sa svog prirodnog mjesta u Drvetu života, kao posljedica pogrešne svijesti: sebičnosti, ljutnje, krivnje, ljubomore, ponosa, očaja, itd; to je isključenje iz snage života.

Svijet u kojem živimo podijeljen je u dvije stvarnosti: jedna je povezana sa snagom života, a druga je isključena iz nje. Stvarnost Gola (גולה - egzila) u odnosu na stvarnost Geula (גאולה - izbavljenje), proizlazi iz razlike među njima, a to je prisutnost slova א iz riječi or (אור - svjetlo) u riječi Geula. U trenutku kad pustimo Svjetlo u naš život mi ćemo doživjeti uspjeh u preobražavanju Gola (egzila) u Geula (izbavljenje).

Povezivanje sa Svjetlošću vrši se svjesnim postupanjem, što znači podizanjem svog života iz niske frekvencije (Gola) na visoku frekvenciju (Geula); iz frekvencije isključenja, mraka, oskudice, boli i patnje na frekvenciju povezivanja sa Svjetlosti

Stvoritelja: ljubavi, radosti, obilja i blagoslova. Dakle, riječ Teruma se ne opisuje kao postupak davanja već kao posljedica koju davatelj doživljava kada on/ona dijeli.

Svaki postupak koji uključuje altruizam, ljubav, brigu, suosjećanje i senzibilnost, dovodi nas bliže gornjim svjetovima, i to je tajna života. Kada se uspijemo brinuti za svog bližnjeg umjesto da se brinemo samo za sebe, onda će ה biti uzdignut. Kada će sve što radimo imati svijest Terume: ljubav i dijeljenje - tada će doći do protoka između gornjih i donjih svjetova.

Kad uspijemo asimilirati frekvenciju keduše (svetosti) u ono što radimo: dom koji gradimo, svoju obitelj, posao itd., tada je to smisao "Ne-ka mi sagrađe Svetište da mogu boraviti među njima" - "među njima", a ne "u njemu". Onda smo mi, stvorenja i obilje stvaranja, potpuno jedno, u savršenom jedinstvu, i to je tajna istinskog uspjeha.■

Prevela Tamar Buchwald



Biseri hasidske mudrosti

Najteže pitanje

Jednom je zgodom reb Šmelke iz Nikolsburga na iznimno dovitljiv i upečatljiv način odgovorio na jedno od najtežih pitanja koje učenici mogu postaviti duhovnom učitelju.



"Pitate me kako je moguće ispuniti micvu 'Ljubi bližnjega svoga', kada se isti taj 'bližnji' baš ne odnosi najljepe prema tebi. Pokušat ću to objasniti pomoću čiste i jednostavne logike. Svaka je pojedinačna duša samo dio duše prvog čovjeka, Adama. Svi su ljudi jedna duša i sve su duše jedno tijelo. Dogodi se ponekad da čovjek nesmotreno udari sam sebe svojom rukom. Nitko pametan neće tada posegnuti za štapom da kazni ruku koja ga je udarila. Nitko nije toliko lud, jer kad bi na nanesenu bol odgovorio istom mjerom, trpio bi dvostruko. Bolje je da čovjek shvati kako sve dolazi iz jednog Izvora, koji šalje mnoštvo glasnika. Ispravan čovjek se ne ljuti na glasnike i nikada ih ne mrzi."■

Naš doživljaj rodni uloga oblikovan je i izobličen dugim vremenom društvenog programiranja, manipuliranja i zloupotrebe. Mnogo je muškaraca koristilo svoju snagu kako bi dominirali nad ženama i iskorištavali svoj položaj autoriteta. A žene su, u namjeri da ostave svoj trag u društvu, bivale sve više frustrirane. U pozadini tog sukoba, neke su žene, namećući svoju opciju, postale isto tako agresivne.

Kako razmrsiti taj čvor i razotkriti istinskog muškarca i ženu koji leže ispod tih izopačenosti? Prvo moramo razumjeti kako je i zašto B-g stvorio muškarca i ženu.

Pitanje koje mnogi postavljaju glasi: je li B-g stvorio muškarca i ženu ravnopravnima? To je isto kao da pitate je li inženjer stvorio dva ista dijela nekog stroja – dijelovi mogu biti potpuno različiti, ali bez bilo kojega od njih, stroj bi prestao raditi, ili bi loše radio. Kao što kažu mudraci: "B-g nije ništa stvorio bez razloga." Zato moramo prihvatiti da su muškarac i žena namjerno stvoreni kao dva ravnopravna bića, ali svaki s različitim ulogom u ostvarenju jedinstvenog cilja.

U namjeri da razumijemo najdublju prirodu muškarca i žene, moramo odložiti ograničenu ljudsku subjektivnost i progledati B-žjim očima. Sva ljudska bića – muškarci i žene, stvorena su s istim razlogom – da stope tijelo i dušu, kako bi sebe i svoj svijet pretvorili u bolje i svetije mjesto. Pri služenju B-gu ne postoji apsolutno nikakva razlika između muškarca i žene; razlika je samo u načinu na koji se njihova služba manifestira.■

~ R. Menachem Mendel Schneerson

Rebe iz Kocka, moj obožavani učitelj, trudio se da razvije u meni ljubav prema čovječanstvu u takvoj mjeri, da mogu voleti svog neprijatelja isto kao i najdražeg prijatelja.■

R. Jehiel Mihal iz Gostinina

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević



Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

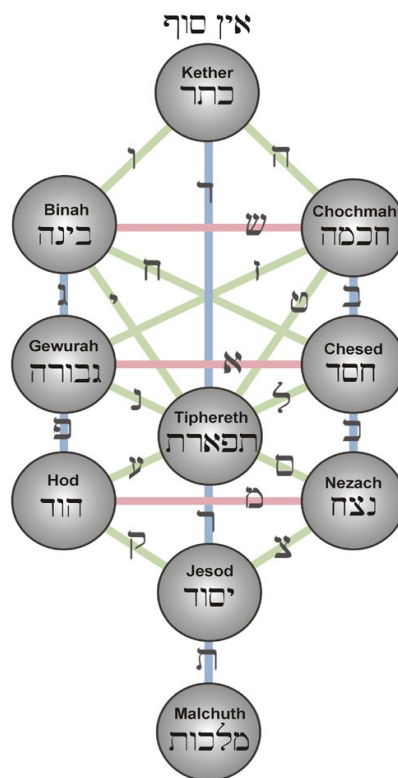
Mjesečni Zohar: MJESEC ADAR – RIBE

Mjesec Adar je mjesec rada na našoj duhovnoj senzibilnosti. Fokus bi ovog mjeseca trebao biti na primjeni duhovnosti u našim svakodnevnim postupcima, radnjama i kroz to učiti puni smisao "nadmoći uma nad materijom".

Adar je dvanaesti i posljednji mjesec u Zodiaku, što mu daje posebnu kvalitetu, budući da je on onaj koji sabire sve znakove zodiaka i njihove moći, kako pozitivne tako i negativne.

Ribe i Josef

Mudrost kabale podučava da dvanaest biblijskih plemena Izraela predstavljaju tajne dvanaest znakova zodiaka. Priča o njihovom rođenju, njihovim imenima i povijest svakog plemena opisuje značajke samih znakova zodiaka. Pleme koje se pripisuje adaru je Josef (Josef, lingvistički od *me'asef* – pobirač, sakupljač, na hebrejskom). Međutim, dobro je poznato da Josef nema svog plemena već umjesto njega postoje njegova dva sina, Efrajim i Menaše, koji simboliziraju *adar A* i *adar B* (hebrejska prijestupna godina ima dva mjeseca adara, sedam puta u ciklusu od 19 godina). To se također odražava i u blagoslovu praoca Jakova Efrajimu i Menašeu: "... i neka narastu u mnoštvo usred zemlje" (na hebrejskom postoji parafraza izraza "naraste u mnoštvo" u vezi s reprodukcijom ribe = Ribe, koja je horoskopski znak mjeseca). U mnogim kulturama ribe su simbol za-



štite od uroka, a ribe su također poznate i po tome što imaju sreće. Također, u riječi ribe na hebrejskom (*dagim* דגים) pojavljuju se hebrejska slova ג (gimel, dalet = sreća) i ona simboliziraju blagoslov koji se nalazi upravo na mjestima koje oko ne može vidjeti. Još jedan aspekt veze između riba i adara je da se kostur ribe naziva *idra* (אידרה) što na aramejskom znači sastanak (na hebrejskom *asefa* אסיפה što također znači pobiranje, prikupljanje, lingvistički od sakupljača, kao što je gore spomenuto).

Sile koje kontroliraju Adar - Ribe

Mudrost kabale nas uči da svako od četiri godišnja doba predstavlja jedno od slova u B-žjem imenu, Tetragramu - יהוה. Proljeće je pred-

stavljeno slovom י (*jud*) i tako dalje sve do zime koja je predstavljena slovom ה (*he*). He - četvrto i zadnje slovo u Tetragramu simbolizira naš svijet, "posudu" koja prima i akumulira duhovno bogatstvo iz gornjih svjetova.

Horoskopski znaci zimskih mjeseci, kao i u bilo kojem drugom godišnjem dobu, stvaraju poravnanje triju energetskih sila – koje se u kabali zovu desna (Jarac), lijeva (Vodenjak) i središnja (Ribe) kolona (odnosno redom: plus, minus i neutralna).

Element zemlje, koji simbolizira naše materijalne želje, nedostatak i glad, kontrolira zimu i utječe na njezine znakove. Što se tiče Riba, to se pokazuje u njihovoj sklonosti prema osjećaju praznine i nedostatka, i viđenja sebe kao žrtve. Ipak, drugi aspekt ove kvalitete je upravo suprotan i oni bi mogli razviti pozitivnu energiju koja ih navodi da se bore za svoja uvjerenja.

Kao što je spomenuto, Riba je također povezana s centralnom kolonom, koja je pod utjecajem elementa zraka. Zato su Ribe konstantno u potrazi za ravnotežom. Nadalje, većina ljudi zna Ribe kao vodeni znak koji pokazuje veliku osjetljivost. To bi mogla biti, kao i kod ostalih vodenih znakova Raka i Škorpiona, velika ranjivost kada je osjetljivost usmjerena prema unutra (sebičnost) ili nevjerojatne društvene, umne, psihičke sposobnosti kada je usmjerena prema van (altru-



izam).

Slova mjeseca Riba

Prema *Sefer Jecira* (Knjizi stvaranja) – koja se pripisuje praocu Abrahamu – građevni elementi svemira sastoje se od 22 različite frekvencije, duhovne snage, koje su zastupljene s 22 hebrejska slova. Svakim mjesecom vladaju dva hebrejska slova. Jedno slovo vlada planetom koje dominira znakom. Drugo slovo vlada astrološkim znakom mjeseca. Planet adara je Jupiter i njime vlada slovo (א *gimel*). Njegov astrološki znak su Ribe, kojima vlada slovo פ (*kof*).

Slovo Gimel א

Slovo *gimel* je kreiralo Jupiter koji kontrolira Ribe i Strijelca – astrološke znakove mjeseca *adara* i *kisleva*, u kojima se slave blagdani Purim i Hanuka, a koji simboliziraju moć čuda.

Slovo *gimel* (א) također simbolizira obilje, blagostanje svih vrsta, i sreću, a to je i razlog zašto su Ribe (riba) simbol za zaštitu od uroka.

Prema konvencionalnoj astrologiji, sklonost fatalizmu i velika osjetljivost Riba razlog su njihovog nedostatka ambicije. Stoga je jedan od njihovih glavnih ciljeva transformacije (*tikuna*) odabir uloge vođe i odgovornosti (Moše je bio Riba).

Ribe mogu koristiti svoju veliku osjetljivost i skromnost da ih zaštite od pada u zamku egoizma i arogancije u koju većina ljudi pada kad dođe na vodeću poziciju.

Zbog svoje osjetljivosti oni mogu biti velika podrška drugim ljudima u njihovoj patnji i boli, te zbog toga mogu biti velike vođe. Njihova osjetljivost, koja je rezultat kombinacije Jupitera i elementa vode, također je uzrok njihovog duhovnog aspekta, njihovo šesto čulo često je vrlo razvijeno kao i njihova sposobnost komuniciranja s dušama. Njihova osjetljivost može biti izražena tako da budu introvertirani i skromni. Jako je preporučljivo za pripadnike ovog znaka da budu oprezni da ne suosjećaju previše s problemima drugih ljudi jer dok smo obuzeti njihovom boli nismo u stanju pomoći ljudima.

Obilje Jupitera se iskazuje u kvalitetama kao što su dobro srce, velikodušnost, volja da se pomogne ljudima ili životinjama.



Slovo kof פ

To je jedino hebrejsko slovo koje ide ispod crte. Ovaj spust simbolizira svijet tame i duhovne nečistoće (*kelipa*). Kabalisti objašnjavaju da bismo slovo *kof* (פ) mogli smatrati

za slovo nečistoće, ali poput ostalih 21 hebrejskih slova ono je slovo svetosti, a dio slova koji ide prema dolje ukazuje na njegovu sposobnost da nahrani svjetove tame, ne putem identifikacije s njima, nego time da ih kontrolira. To je moć slova *kof* – sposobnost da djeluje među *kelipa* i da ih kontrolira. Ova moć je također izražena u Ribama, ali to zahtijeva veliku mudrost jer će inače Ribe nisko pasti i razviti ovisnosti kao što su kockanje, alkohol, seks i droga.

Tikun

Bitan duhovni rad Riba je prevladavanje pasivnosti i prividnog osjećaja cjelovitosti – samozadovoljstva, uzrokovanog slovom *gimel* od Jupitera.

Ribe bi se trebala povezati sa svojom unutrašnjom potrebom da pomognu svom bližnjem i da to koriste kao sredstvo utjecaja protiv pasivnosti. Ipak, dio njihovog *tikuna* je znati reći **ne** zahtjevima drugih, jer pomaganje drugima ne znači ispunjavati tuđe želje, nego njegovati ih, hraniti ih i osnaživati duhovnim Svjetlom, s obzirom da mi druge ne možemo prisiliti da budu sretni. Za njih je također vrlo važno da nauče kako da ne urone u emocionalnost (što je različito od osjetljivosti) prema sebi i drugima. Emocionalnost nas usredotočuje na bol i to nas odvlači od fokusiranja na rješenje. Suosjećanje i ljubav nam mogu pomoći da se usredotočimo na cilj i vjerujemo u njega, i to je stvarna tajna istinskog uspjeha.■

Prevela Tamar Buchwald



Alan Morinis

Program musara



Darežljivost – Nedivut

Fizičke potrebe drugih, moja su duhovna obaveza

I govoraše VJEČNI Mošeu reka-vši: "Govori sinovima Izraelovim i oni će odvojiti dar za Mene. Od svakog čovjeka kojega ponese srce njegovo uzet ćete Moj dar... I neka Mi naprave Svetište i bora-vit ću među njima." (Izlazak 25,1-2.8.)

Duševna osobina darežljivosti nazi-va se *nedivut*. Darežljiva osoba je *na-div*. Musar pravi jasnu razliku izme-đu ove i druge vrste darežljivosti, koja se naziva *cedaka*, što znači oba-vezno davanje, kao što je npr. dese-tina.

Vrsta darežljivosti *nedivut* ne proiz-lazi iz obaveze niti iz racionalnog razmišljanja, ili krivice, već iz neo-doljivog osjećaja koji se komeša du-boko u nama. Bez ikakvog razmi-šljanja, srce vam nagna ruku da po-segne u vaš džep. To je potez duše koja bukne plamenom kada prepo-zna vašu izravnu povezanost s dru-gom dušom. Dajem ti jer tvoja je po-treba moja potreba, tvoja patnja mo-ja patnja. Osjećam se sjedinjen s tobom i reagiram spontano kao za sebe samoga.

Sveobuhvatni cilj musara je da nam

pomogne da doista živimo kao sve-te duše, što i jesmo. Kako bi se pri-bližio svetosti, čovjek treba za njom težiti. Njega mora pokretati sprem-nost duše – *nedivut ha-lev* – darežljivost srca.

Pošto živimo u kulturi u kojoj se sve vrti oko novca, skloni smo o darež-ljivosti misliti jedino kao o pitanju posizanja u našu lisnicu. Ali kao što je to kod svih *midot*, darežljivost je osobina duše pa se stoga može po-kazati na mnogo načina, uz ostalo i to kako s drugima dijelite svoje vri-jeme, svoju energiju, i ono što imate. Kada vašim srcem upravlja otvore-na, obilna povjerenjem, dragovolj-na, nadahnuta unutarnja motivacija koja izvire iz dubina vaše brižne re-akcije na potrebe, ili ljubav prema, drugome, uvijek ćete naći načina da odgovorite na to.

Ako u džepu imate novaca, dat ćete novac. Ako nemate novaca, no u vašoj kući ima hrane, dat ćete hra-nu. Ako nema hrane u vašem domu ali imate ideje, reći ćete riječi ohrabrenja. Ako na vašim usnama nema riječi, ali ima ljubavi u vašem srcu, ponudit ćete samo svoje srce.

Barijere i prosjaci

Iako smo po prirodi skloni davati, u skladu s tom sklonošću možemo



postupiti samo onda kada nam je sr-ce otvoreno. Kada nam je srce za-tvoreno ili ograđeno zidom, mi bo-lujemo od duhovne bolesti koju uči-telji musara nazivaju *timtum ha-lev*, doslovno, zablokiranog srca. Umje-sto da smo neposredni, otvoreni i darežljivi, mi smo tromi, začepljeni i nevoljki u svojoj srži.

Zašto nam se to događa? Ako je srce po prirodi darežljivo, kako onda njegova otvorenost postane tako ometena da živimo bez darežljivo-sti? I što možemo učiniti u vezi to-ga?

Ponekad završimo s *timtum ha-lev*, zablokiranim srcem, jer svojevoljno zablokiramo svoje vlastito srce. Mi stvaramo barijere kako bismo od-vojili sebe od drugih. U Indiji čujete ponižavajuće priče o profesionalnim prosjacima koji su stekli bogatstvo na tuđoj nesmotrenosti, ili majkama koje oskaćuju svoju djecu da bi bila što uspješnija u prošnji, i tako dalje. Te su priče vjerojatno neistinite. Uz milijardu stanovnika, od kojih je ve-lik dio siromašan, jednostavno nije nužno stvarati fizičke slabosti kako bi se ljude pretvaralo u prosjake. No priče poput ove kruže jer pomažu da se podignu zidovi oko srca ljudi koji su zbunjeni zahtjevima koji se pred njih stavljaju. Bojimo se da senzitivno srce neće biti u stanju po-dnijeti punu mjeru naleta zapanju-juće patnje svih prosjaka Indije. Srce nas vuče da reagiramo, a opet, tu je bojazan da nas to ne preoptereti; ka-



(nastavak s 40. stranice) **Alan Morinis** Program musara

ko je utješno imati racionalni razlog da se okrenemo od te silne boli.

Možete li prepoznati neki način na koji gradite zidove oko svog vlastitog srca? Da li racionalizirate umjesto da se obavežete potruditi u vezi onoga što u nekoj vezi može biti potrebno kako bi se bilo darežljiv? Kakve si razloge dajete da tome okrenete leđa?

Možete li se dosjetiti situacije u kojoj netko može imati koristi od vaše darežljivosti, ali vi ležerno ostanete odijeljeni od njih zidom? Ima li na vašem radnom mjestu netko tko izgleda kao da je u potrebi, ali vi se ne želite "miješati" budući da s njime imate samo "poslovni odnos"? Ili, ima li netko u vašoj školi tko djeluje usamljeno? Ili u vašoj sinagogi, koji izgleda kao da je u oskudici?

Koje vas barijere odvajaju od toga da pružite ruku i ponudite što možete?

Možete li prevladati te barijere i biti darežljivi?

Dobro je davati

Ne zatvorimo mi uvijek sami svoje srce, nekada to učini netko drugi. Zbivanja u životu mogu odigrati svoju ulogu u zatvaranju srca. Srce želi biti otvoreno, ali ponekad jednostavno to nije u stanju pred brutalnim zlostavljanjem kojem je izloženo. U tom slučaju, mi možemo suosjećati s potrebom ljudi da zatore svoja srca.

A opet, mi smo ti koji smo postali žrtve, i prihvaćamo tu situaciju, či-



nimo drugačiju vrstu nasilja nad svojim srcem. Kad vam je srce zatvoreno, vi ste među prvima koji pate zbog tog zatvaranja. Možda postoje dobri razlozi zašto nam se čini previše riskantnim da se otvorimo, ali ako toleriramo tu situaciju, mi prihvaćamo nametnuti *timtum ha-lev*. Sa srcem iza zidina, naši će životi biti toliko neznatniji nego što bi mogli biti.

Većina nas iz iskustva zna da se osjećamo dobro kada dajemo. Zašto je to tako, ako uzemo u obzir da darežljivost naizgled ne pruža onome koji daje bilo kakvu izravnu korist?

Odgovor je da kada dajemo, mi primamo jedno od najvećih zadovoljstava koje ljudsko biće može upoznati, a to je osjećaj povezanosti s drugima. Naša su srca programirana da se povezuju i darežljivost zadovoljava tu potrebu.

A onaj koji daje dobija još jedno zadovoljstvo. Imati zablokirano srce je bolest. Svaki čin darežljivosti raz-

građuje blokadu i čini da se srce ponovo otvori. Svi se mi toliko bolje osjećamo kada živimo s otvorenim srcem.

Kada svojoj mašti dopustite da se vine prema tome da bude spontano darežljiva, možete li prepoznati neke od strahova koji se u vama pojavljuju i koji vas navode da se suzdržite? Možete li vidjeti kako su te bojazni zidovi i vrata koji čine da vaše vlastito srce bude zaključano i zatvoreno? Možete li primijetiti da si prihvaćanjem tih ožiljaka kao nepromijenjive stvarnosti produžavate štetu koju vam je nanio prvotni napad?

Sklonost da žrtvujemo ono na što nas srce navodi, češće od okrutnog i zastrašujućeg zlostavljanja izazivaju potrebe našeg ega. Ego na bogatstva svijeta gleda kao na kolač unaprijed određene veličine, i radi na tome da dobije najveću krišku, uvjeren da će nekom drugom ostati samo mrvice. I sve to radi u suprotnosti sa spontanom darežljivošću srca.■



Iz domaćeg tiska

IZRAEL

Herzog napisao 'naša srca su slomljena' dok Izrael preuzima tijela najmlađih talaca

tportal, 20.02.2025.

Povratak tijela talaca u Izrael je nacionalna tragedija i "naša srca su slomljena", rekao je u četvrtak izraelski predsjednik Isaac Herzog dok Izrael preuzima posmrtnu ostatke dječaka Bibas i njihove majke, simbola tragedije 7. listopada 2023.

'Agonija. Patnja. Nema riječi', napisao je Herzog na X-u: 'Naša srca, srca cijele jedne nacije, slomljena su. U ime Države Izrael, saginjem glavu i molim za oprost. Za oprost što vas nisam zaštitio tog strašnog da-

na. Za oprost što vas nisam vratio žive kući', objavio je izraelski predsjednik.

Hamas je u četvrtak predao tijela izraelskog dječaka Kfira koji je otet s devet mjeseci i njegovog četverogodišnjeg brata Ariela, dvojice najmlađih zarobljenika Hamasa otehi u napadu 7. listopada 2023. i najsnažnijih simbola traume nanesene tog dana.

Vozila Crvenog križa preuzela su u Pojasu Gaze četiri crna lijesa s fotografijama. Radi se o dječacima i njihovoj majci Shiri Bibas, te tijelu četvrtog taoca Odeda Lifschitza.

Oni su predani prema sporazumu o prekidu vatre u Gazi postignutom prošlog mjeseca uz potporu Sjedinjenih Država i posredništvo Katara i Egipta.

Izraelska vojska rekla je potom da je preuzela lijesove četiri taoca. IDF će ih sada prebaciti u forenzički institut Abu Kabir u Džafi radi formalne identifikacije.



'Predstavnici IDF-a prate njihove obitelji u ovom teškom trenutku', stoji u priopćenju.

Premijer Benjamin Netanyahu poručio je u kratkoj video izjavi da će četvrtak biti 'vrlo težak dan za državu Izrael, uznemirujući dan, dan tuge.' ■

Izrael: Hamas uporno krši sporazum o primirju. Hamas: Krši ga Netanyahu

Index.hr, 24.02.'2025.

HAMAS je izjavio da su pregovori s Izraelom o daljnjim koracima u sporazumu o primirju u Gazi uvjetovani oslobađanjem palestinskih zatvorenika, kako je i bilo dogovoreno, prenosi BBC. Izrael je jučer rekao da odgađa oslobađanje više od 600 Palestinaca u zamjenu za šest živih i četiri mrtva taoca koji su oslobođeni, optužujući Hamas za ponovljena kršenja sporazuma, uključujući ponižavanja pri ceremonijama predaje.

Visoki dužnosnik Hamasa rekao je da je odluka Izraela izložila cijeli sporazum ozbiljnoj opasnosti i pozvao posrednike, osobito SAD, da pritisnu Izrael. Prva faza sporazuma i privremeno primirje koje traje šest tjedana trebali bi isteci za pet dana, no pregovori o drugoj fazi i okončanju rata još nisu započeli.

Glavni tajnik UN-a António Guterres upozorio je da je primirje krhko te da se moraju poduzeti svi napor kako bi se izbjegao nastavak neprijateljstava. Također je pozvao na dostojanstveno oslobađanje svih preostalih taoca.

Forum obitelji: Hamas je objavio gadan i okrutan video

Na početku šestog i posljednjeg tjedna prve faze sporazuma o primirju Hamas je oslobodio šest živih izraelskih taoca. Kao i kod mnogih pretho-

dnih predaja, pet ih je dovedeno na pozornicu uz naoružane borce prije nego što su prebačeni u Crveni križ te potom prevezeni u Izrael.

Kasnije je Hamas objavio video dvoje drugih taoca u vozilu kako gledaju jednu od ceremonija predaje. Činilo se da mole izraelskog premijera Benjamina Netanyahu da ih oslobodi. Forum obitelji taoca osudio je video kao gadan i okrutan.

Hamas je Izraelu poslao ostatke koji nisu pripadali Shiri Bibas

Već je bilo bijesa u Izraelu nakon što je Hamas ranije vratio tijela četiri taoca, uključujući i tijela Shiri Bibas i njezine dvoje male djece Ariela i Kfira, koji su otehi tijekom napada na Izrael 7. listopada 2023. godine. Prije tri dana je otkriveno da je Hamas predao ostatke palestinske žene umjesto Shirinih.

U međuvremenu su izjavili da je došlo do pogreške i predali Shirine ostatke. Izraelske vlasti su objavile i da je obdukcija pokazala da su dječake otmičari ubili golim rukama, što je u suprotnosti s tvrdnjom Hamasa da su poginuli u izraelskom zračnom napadu.

Zatvorenici su navodno vraćeni nakon što su već ušli u autobuse

Plan Izraela je bio osloboditi 620 palestinskih zatvorenika u zamjenu za 10 taoca. Više od 400 njih izraelske snage su

zatvorile tijekom rata, dok je 50 zatvorenika služilo doživotne kazne u izraelskim zatvorima. Navodno su zatvorenici već ušli u autobuse kod zatvora na okupiranoj Zapadnoj obali, no tada je stigla naredba da se obustavi njihovo oslobađanje, a za to vrijeme je Netanyahu konzultirao ministre.

Jučer u ranim jutarnjim satima ured premijera je rekao da će oslobađanje biti odgođeno s obzirom na to da Hamas uporno krši dogovor, uključujući ceremonije koje ponižavaju taoce te ciničnu eksploataciju taoca u propagandne svrhe. "Odlučeno je da se odgodi oslobađanje terorista koje je bilo planirano za jučer dok oslobađanje sljedećih taoca ne bude osigurano i to bez ponižavajućih ceremonija", poručio je.

Hamas: Nemamo jamstva

Hamas je osudio odluku Izraela kao očitu povredu sporazuma i upozorio posrednike iz SAD-a, Katara i Egipta da neće biti pregovora o produljenju primirja dok palestinski zatvorenici ne budu oslobođeni. "Poslali smo jasan i snažan signal posrednicima. Ne možemo nastaviti raspravljati o daljnjim koracima ako tih 620 Palestinaca ne bude oslobođeno", rekao je član političkog biroa Hamasa Basem Naim u današnjem intervjuu za Al Jazeera.

Na pitanje hoće li odgoditi planirano oslobađanje tijela još četiri izraelska taoca koje je

predviđeno za tri dana, odgovorio je da su sve opcije na stolu. "Prije nego krenemo na sljedeći korak, moramo biti sigurni da će prošli korak biti realiziran", poručio je.

"Netanyahu jasno šalje snažne poruke kojima namjerno sabotira sporazum i priprema atmosferu za povratak u rat. Stoga, koja su jamstva da neće uzeti druga četiri tijela i ponovno ne osloboditi dogovoreni broj Palestinaca, plus tih 620 Palestinaca", zapitao se Naim.

Trumpov izaslanik putuje na Bliski istok

Naim je rekao da je Hamas raspravljao o žalbama Izraela na ceremonije predaje taoca, no negirao je da su one bile ponižavajuće i naveo da su izraelske vlasti zlostavljale palestinske zatvorenike prije nego što su pušteni.

Bijela kuća je podržala odluku Izraela da odgodi oslobađanje zatvorenika, nazvavši to primjerenim odgovorom na ono što je nazvala barbarskim ponašanjem Hamasa. Međutim, posebni izaslanik predsjednika Donalda Trumpa za Bliski istok Steve Witkoff rekao je da će ovaj tjedan putovati u regiju s ciljem postizanja produljenja prve faze.

"Nadamo se da ćemo imati dovoljno vremena za početak i završetak druge faze i oslobađanje više taoca", rekao je jučer. ■